

MEEDIAPLURALISMI MONITOORING DIGIAJASTUL

MEEDIAPLURALISMI MONITORI
RAKENDAMINE EUROOPA LIIDUS,
ALBAANIAS, MONTENEGROS, PÕHJA-
MAKEDOONIA VABARIIGIS, SERBIAS JA
TÜRGIS 2021. AASTAL

Raport: Eesti

Andres Kõnno, Tallinna Ülikool

Uurimisprojekti raport
Väljaanne -
juuli 2022

Sisukord

1.	Projektist	4
1.1.	Ülevaade	4
1.2.	Meetodist	4
2.	Sissejuhatus	6
3.	Tulemused: meediapluralismi ohustavad tegurid	8
3.1.	Meediaturu üldine kaitse (28% - Madal risk)	9
3.2.	Meediaturu mitmekesisus (66% - Keskmise risk)	12
3.3.	Poliitiline sõltumatus (29% - Madal risk)	15
3.4.	Sotsiaalne kaasavus (48% - Keskmise risk)	17
4.	Riskid meediapluralismile online keskkonnas	20
5.	Järeldused	25
6.	Märkused	27
7.	Viited	32
	Lisa I. Meeskond	
	Lisa II. Ekspertide kogu	

© European University Institute 2022
Sisu ja peatükid © Andres Kõnno, 2022

Kirjastaja: European University Institute,
Robert Schuman Centre for Advanced Studies.
Seda teksti võib allalaadida ainult isiklikuks otstarbeks. Igasuguste lisakoopiate, seda nii elektrooniliselt kui mistahes muul moel paljundatult eeldab autorite nõusolekut. Tsiteerimisel tuleks viidata autori(te) täisnimi, toimetajad, pealkiri, aasta ja kirjastaja.

Vastavasisulised päringud tuleks adresseerida cmpf@eui.eu

Töös avaldatud vaated väljendavad selle autorite arvamust ega ei ole mingil moel seotud European University Institute.

The English version of this report prevails over this translation.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Robert Schuman Centre for Advanced Studies

Uurimisprojekti raport -
RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Avaldatud juuli 2022

European University Institute
Badia Fiesolana
I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The European Commission supports the EUI through the EU budget. This publication reflects the views only of the author(s) and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. Projektist

1.1. Ülevaade

Meediapluralismi monitor (MPM) on vahend, mis on mõeldud potentsiaalsete meediapluralismi ohustavate tegurite tuvastamiseks EL-i liikmesriikides ja selle kandidaatmaades. Käesolev raport valmis 2020. aastal 27

EL-i liikmesriigis, samuti Albaanias, Montenegros, Põhja-Makedoonia Vabariigis, Serbias ja Türgis kogutud andmete põhjal. Meediapluralismi kirjeldavate muutujate jälgimise Euroopa maades algatas Euroopa Parlament, seda toetab samuti Euroopa Komisjoni poolt antud grant Meediavabaduse ja Meediapluralismi Keskusele (CMPF) Euroopa Ülikooli instituudis Firenzes.

1.1. Ülevaade

Meediapluralismi monitor (MPM) on vahend, mis on mõeldud potentsiaalsete meediapluralismi ohustavate tegurite tuvastamiseks EL-i liikmesriikides ja selle kandidaatmaades. Käesolev raport valmis 2020. aastal 27 EL-i liikmesriigis, samuti Albaanias, Montenegros, Põhja-Makedoonia Vabariigis, Serbias ja Türgis kogutud näitajate põhjal. MPMi algatas Euroopa Parlament, seda toetab samuti Euroopa Komisjoni poolt antud grant Meediavabaduse ja Meediapluralismi Keskusele (CMPF) Euroopa Ülikooli instituudis Firenzes.

1.2. Meetodist

Raporti autorid ja toimetamine

CMPF teeb koostööd kogenud uurijatega, kes viivad läbi nii andmekorjet kui ka koostavad selle põhjal kirjaliku raporti, välja arvatud Itaalia, kus andmekorje on läbiviidud keskselt CMPFi meeskonna poolt. Uuring tugineb CMPFi poolt väljatöötatud standardiseeritud küsimustikule.

Eestis tegi CMPF koostööd Andres Kõnnoga, kes viis läbi nii andmekorje, muutujate hindamise kui ka ekspertintervjuud. Raportit toimetas CMPFi meeskond. Kindlustamaks vastuste täpsust ja kehtivust kommenteerisid uuringu tulemusi tõlgendustele avatumate muutujate osas ka meediavaldkonnas tegutsevad eksperdid (vt Lisa 2). Samuti toimetas raportit ka CMPFi poolt valitud sõltumatu ekspert. Meediapluralismi ohustavaid tegureid hinnati neljas põhivaldkonnas: meediaturu üldine kaitse, meediaturu mitmekesisus, poliitiline sõltumatus ja sotsiaalne kaasavus. Tulemused põhinevad nendes nelja gruppi kuuluvate muutujate hindamisel ja tõlgendamisel (vt Tabel 1).

Meediaturu üldine kaitse	Meediaturu mitmekesisus	Poliitiline sõltumatus	Sotsiaalne kaasavus
Sõnavabaduse kaitse	Meediaomandi läbipaistvus	Meediasüsteemi poliitiline sõltumatus	Vähemuste ligipääs meediale
Inimeste õigus informatsioonile ja selle õiguse kaitse	Uudistemeedia kontsentratsioon	Toimetuslik autonoomia	Kogukondade ligipääs meediale ja kogukonnaajakirjandus
Ajakirjaniku elukutse, standardid ja nende kaitsmine	Online platvormide kontsentratsioon ja konkurentsi tagamine	Audiovisuaalne meedia, online platvormid ja valimised	Naiste ligipääs meediale
Meediaregulaatori sõltumatus ja tõhusus	Meedia elujõulisus (<i>viability</i>)	Meediaregulatsioon ja riiklikud toetused meediasektorile	Meediakirjaoskus
Traditsioonilise meedia ulatuvus (<i>reach</i>) ja intereti ligipääsetavus	Toimetuse töö mõjutatavus omanike- ja kommertshuvidest	Avalik- õigusliku meedia rahastamine ja valitsemistava	Kaitse vihakõne ja solvangute eest

Digitaalne mõõde

MPM ei määratle meedia digitaalset mõõdet selle teistest valdkondadest eraldiseisva nähtusea. Pigem käsitab MPM digimõõdet kui traditsioonilise meedia laiendust ja uut raamistikku, mille abil tõlgendada olemasolevaid meediapluralismi ja sõnavabaduse mõisteid. Üldistamiseks meediapluralismi digimõõdet hindab MPM n-ö digispetsiifilisi riske mis on seotud online uudiste tootmisega.

Riskide hindamine

Iga valdkonna ja indikaatori tulemusi hinnatakse riskiskaalal 0-100%. Hinded vahemikus 0-33 liigituvad madalaks riskiks, 34 ja 66% vahemik tähistab keskmist riski ja hinded vahemikus 67 ja 100% tähistavad kõrget riski. Nulltulemused indikaatorite sees saavad hindeks 3%, samas kui 100% tulemust hinnatakse 97% tulemusega - seda selleks, et vältida absoluutset riski või selle puudumist.

Oluline: *raporti sisu ei peegelda tingimata CMPFi vaateid, samuti ei pruugi see kattuda raporti koostamisel osalenud ekspertgrupi vaadetega. Raport peegeldab ennekõike uurimistööst läbiviinud autorite seisukohti. Tulenevalt uuendustest ja täpsustustest küsimustikus ei pruugi MPM2022 olla täielikult võrreldav varasemate raportitega. Pikemalt loe selle kohta raportist, aadressilt <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>.*

2. Sissejuhatus

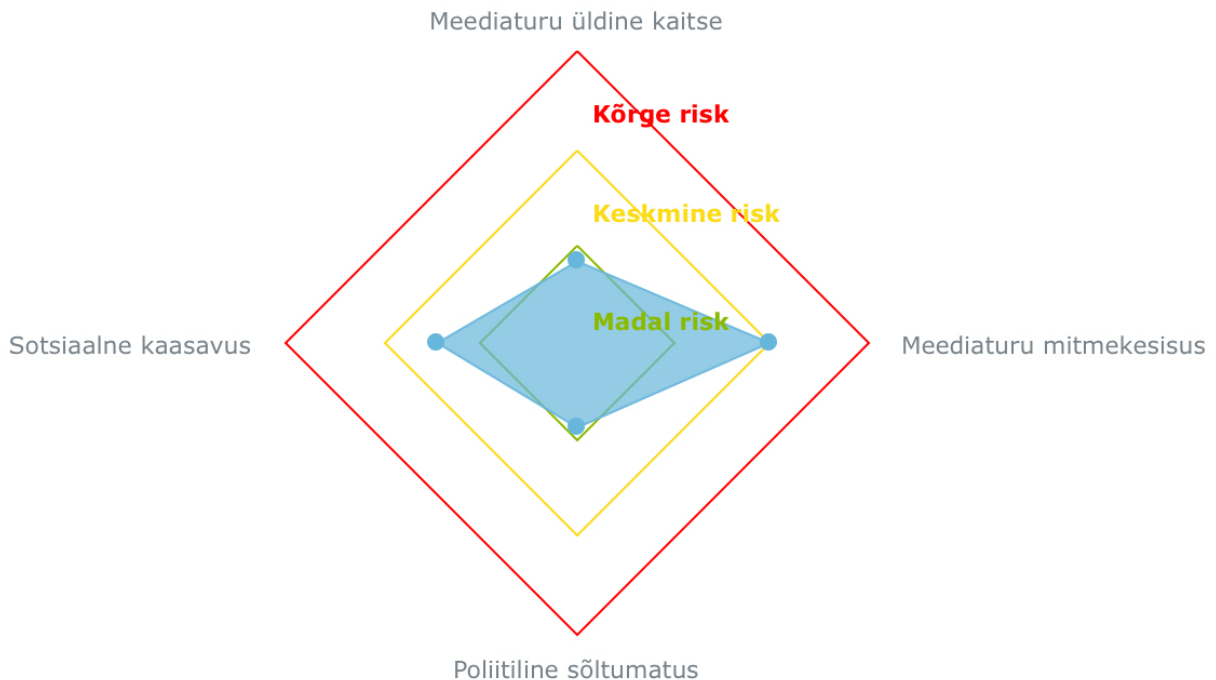
- **Rahvaarv:** Eesti rahvaarv 1. jaanuaril 2022 oli Statistikaameti andmetel 1 328 439, mis on 1629 inimest vähem kui aasta tagasi samal ajal. 2021. aastal oli neid 13 138 sündi ja Eestis 18 445 surma. Registreeritud rände andmete põhjal 12 280 isikut rändas Eestisse sisse ja Eestist 8602 inimest.
- **Vähemusrahvused:** Eesti rahvastik on 2021. aasta rahvaloenduse andmetel võrreldes 2011. aastaga tunduvalt mitmekesisem ja Eesti rahvusest inimeste arv on samuti kasvanud. Viimase 10 aasta jooksul on Eestis suurenenud erinevate rahvuste, kodakondsuste ja emakeelte arvukus, sealjuures ei ole muutus tulnud eestlaste arvelt, vaid eestlaste osakaal on jäänud pea samale tasemele. Ka eesti keelt emakeelena rääkivate inimeste arv püsib stabiilsena. Kasvanud on Eesti kodanike arv, Vene ja Valgevene kodanike arv on aga languses. Eestis elab inimesi 211 eri rahvusest, mida on 31 võrra rohkem kui 10 aastat varem. Siin on esindatud 151 erinevat kodakondsust ehk 33 võrra rohkem kui 10 aastat tagasi. Eestis elavatest inimestest 69,4% on Eesti rahvusest, 20 aastat tagasi oli eestlaste osakaal 68,3%^[1].
- **Majandusolukord:** Statistikaameti esialgsetel andmetel oli Eesti valitsemissektori eelarve puudujääk 2021. aastal 2,4% ja võlatase 18% sisemajanduse koguproduktist (SKP). Möödunud aasta lõpus ületasid valitsemissektori koondelarve kulud tulusid 721 miljoni euro võrra^[2]. Eesti Panga andmetel on majanduskasv 2021. aastal on 8%, kuid tõenäoliselt aeglustub 2022. aastal seoses erakordselt kõrge inflatsiooniga (2021. aastal 5%). Inflatsioon võib Eestis püsida kõrgel pikemat aega küll mitmel kohalikul põhjusel, aga ka Ukraina sõjast põhjustatud majandusmõjude tõttu^[3].
- **Poliitiline olukord:** Eesti poliitilise maastiku polariseerumine viimastel aastatel on olnud märkimisväärne. 14. jaanuaril 2021 lõpetas tegevuse rahvuskonservatiivne koalitsioon, kuhu kuulusid Keskerakond, Isamaa ja Eesti Konservatiivne Rahvuslik Erakond (EKRE)^[4]. Ehkki Keskerakonnast ja Reformierakonnast moodustatud uue koalitsiooni toetus oli palju laiapõhjalisem, keskendus selle töö ennekõike pandeemiaga seotud meetmete rakendamisele ja kodanike heaolu tagamisele pandeemia ajal. Poliitilise maastiku kujunemist mõjutas oluliselt ka 2021. aasta oktoobris toimunud kohalike omavalitsuste valimine. Erakondadevahelisi vastuolusid võimendavad ka 2023. aasta märtsi planeeritud parlamendivalimised.
- **Meediaturg:** 2020. aastal toimunud kirjastamisesektori käibemaksu 9%-ni langetamise mõjud on märgatavad (maksualandus rakendus ka e-kirjastamisele). Eesti Meediaettevõtete Liidu tänaseks suurimaks eesmärgiks on digitaalse ajakirjanduse edendamine. Viis aastat tagasi oli liidu liikmetel umbes 7000 digitellijat. 2021. aasta lõpuks oli see arv jõudnud peaaegu 200 000 digitaalse abonendini^[5]. Lähiaastatel prognoosib Eesti Meediaettevõtete Liit selle arvu kahekordistumist. Tulevikus prognoositakse reklaamimudelil põhineva ajakirjanduse rolli vähenemist, paberväljaannete tulud vähenevad veelgi ja digitellijate osakaal suureneb märkimisväärselt. Selleks et toimetused tuleksid toime ainult digitellimuste tuludega, oleks digiabonente vaja umbes kolm korda rohkem. Täna Eesti meediaturu suuremad väljakutsed on: 1) uuenev ärimudel näeb ette lugejaskonna ja tulude suurendamist digitellimuste müügi kaudu, 2) väärinformatsiooni leviku tõkestamine ja pidev võitlus publiku tähelepanu ja usalduse pärast ning 3) kohaliku ja regionaalse ajakirjanduse erapooletus, mida mõnikord võib ohustada sõltumine kohalike omavalitsuste rahalisest toetusest.
- **Meediaregulatsioon:** 2020. aastal esitas Reformierakond Riigikogus arutamiseks nn vihakõne-seaduse. Vahemikus 2020-2021 on seda eelnõu Eesti avalikkuses korduvalt kritiseeritud, üldise

arusaama kohaselt ei taga see esitatud kujul Eesti inimestele piisaval määral sõnavabadust. 2021. aasta lõpuks pidanuks Eesti rakendama ka nn vilepuhujaid kaitsva EL-i regulatsiooni. See seaduseelnõu on jätkuvalt Riigikogus arutamisel ja ei ole tõenäoline et seda veel käesoleval aastal edasi menetletakse. Hetkel reguleerib vilepuhujate kaitset korruptsioonivastane seadus, mis katab riigiametnike korruptsiooni ja seotud õigusrikkumisi. Nii vilepuhujate kaitse seadus kui vihakõne reguleerimise seadus tulevad tõenäoliselt Riigikogus uuesti arutamisele alles pärast 2023. aasta märtsis toimunud valimisi.

- 2022. aasta märtsis võttis Riigikogu vastu **Meediateenuste seaduse muudatused**, mis näevad ette meediaväljaannete majandustegevusest tegeliku kasu saajate avalikustamise^[6]. Meediateenuste seaduse reguleerimisalasse kuuluvad ka videojagamise platvormid ja sotsiaalmeedia kanalid (nt YouTube, Vimeo jne).
- **Meediajärelevalve**: Eestis ei ole spetsiifilist meediaametit ega nn informatsiooni- või teabeombudsmani, kes tegeleks infokeskkonna järelevalvega. Selles vastutusalas toimetas Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA). 19. märtsil 2021 võttis Riigikogu vastu TTJA põhimääruse muudatuse, mis paneb TTJA-le kohustuse vastutada sideturu reguleerimise ja küberturvalisuse tagamise, veebipõhise vahendusteenuse pakkujate ning autoriõiguse seaduse tähenduses platvormipakkuja kohustuste täitmise eest (§ 3 lg 2)^[7]. Nende teenuste kvaliteet on viimastel aastatel märkimisväärselt paranenud, seda ennekõike seoses vajadusega jälgida ja reageerida Venemaa poolt läbiviidavatele väärinfo kampaaniatele. Oma meediaeetika voliniku ametikoht on ka ERRil, kuidas selle institutsiooni tegevusväli on piiratud vaid avalik-õigusliku meedia endaga.
- **COVID-19**: Pandeemia majanduslikud tagajärjed olid oodatust palju leebemad. Pandeemia ajal on meediatarbimine kiiresti kasvanud, eriti noorema publiku hulgas. Samuti on suurenenud usaldus Eesti ajakirjanduse vastu^[8] ja pandeemia ei ole siin ainus põhjus. Poliitiline olukord naaberriikides, ennekõike seoses rändekriisiga (Venemaa, Ukraina, Poola, Leedu ja Läti, millel on ka ühine piir Valgevenega) on tekitanud nõudluse usaldusväärsele ajakirjandusele. Seda võimendab veelgi sõda Ukrainas^[9].
- **Sõda Ukrainas** on andnud täiesti uue tähenduse ka Vene propagandale Eestis. 25. veebruaril 2022 andis TTJA Eesti sideteenuste pakkujatele korralduse lõpetada Valgevene ja nelja Venemaa kanali edastamine Eestis^[10]. 16. märtsil andis TTJA sideettevõtetele korralduse blokeerida juurdepääs Venemaa veebisaitidele mis levitavad propagandat ja õhutavad vaenu^[11]. Eesti Kaitsepolitsei ameti andmetel üritavad Venemaa riiklikud kanalid mõjutada erinevaid siinseid eluvaldkondi, sh majanduse-, poliitika- ja kultuurisektorit, samuti Eestis elavaid Venemaa kodanikke. Suur osa vene propaganda mõjust jõuab Eestisse ingliskeelsete kanalite vahendusel. See "kaudne", lääne meediakanalite vahendusel siia jõudev propaganda on märkamatum ja nüansirikkam kui Venemaa ajakirjanduse poolt vahendatud sõnumid. Ennekõike töötab see USA ja Euroopa paremäärmuslike kanalite kaudu, mis tõstavad Venemaad esile kui konservatiivsete kristlike väärtuste tagajat^[12].

3. Tulemused: meediapluralismi ohustavad tegurid

Eesti : Meediapluralismi riskivaldkonnad

JS chart by amCharts

CEMI
CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Vaadates meediapluralismi riskivaldkondi, võib tõdeda et vaade aastast 2021 ei ole aasta varasemaga (2020) võrreldes eriti muutunud. Meediapluralismi ähvardavad riskid on aasta-aastalt suurenenud. Nelja valdkonna vaates on probleemseimad ennekõike **meediaturu mitmekesisus** (keskmise/kõrge riskitaseme piiril) ja **sotsiaalne kaasavus** (keskmine riskitaseme).

Meediaturu mitmekesisuse riskitaseme on keskmine, 66%. Selle valdkonna suurima kaaluga riskiteguriteks on meediaomandi läbipaistvus (69%), uudistemeedia kontsentratsioon (86%). Riskihinded online-platvormide kontsentratsiooni, meediaturu kontsentratsiooni-, elujõulisuse ning toimetuste mõjutatavuse hinne omanike ja turu poolt on samuti suuremad kui 50%. Ennekõike kirjeldavad need riskid asjaolu, et Eesti meediaturg põhineb suures osas iseregulatsioonil. Tundub, et nii platvormimajanduse võidukäik kui ka ühiskonna andmestumine on lisanud siia täiendava riskimõõtmega.

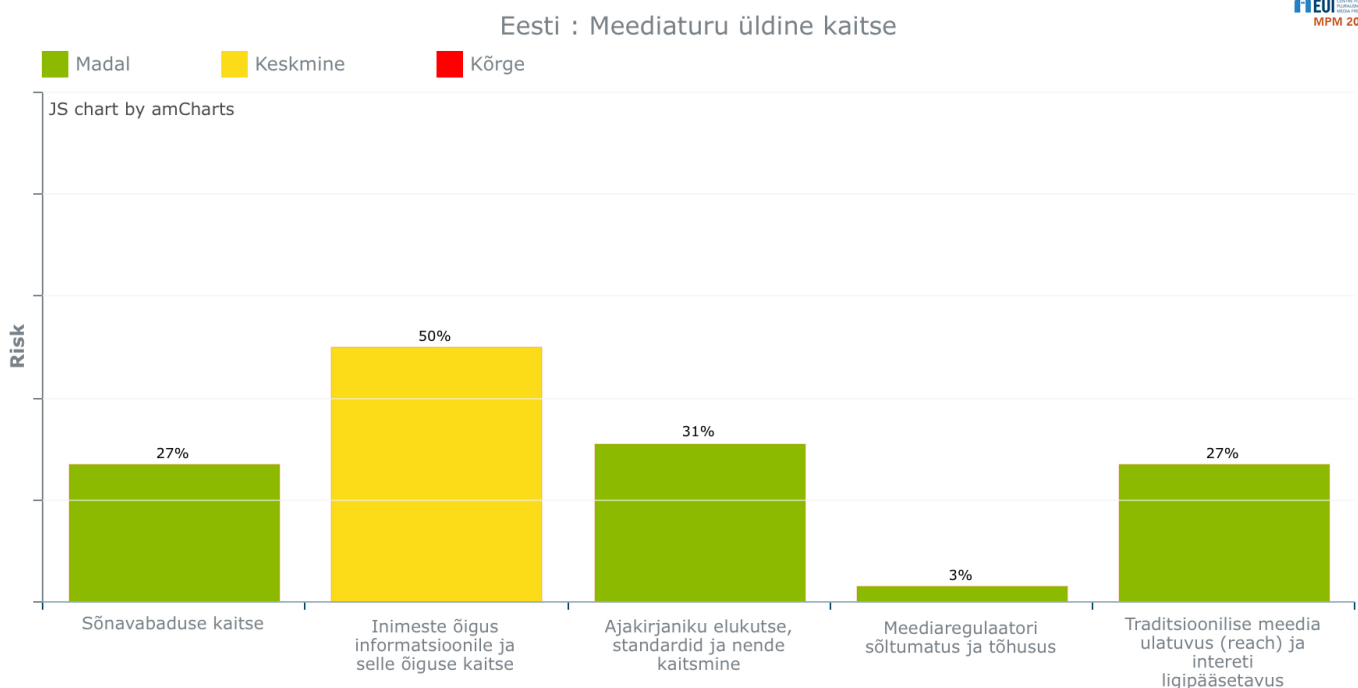
Sotsiaalse kaasavuse valdkonna riskitaseme on keskmine, 48% (meie eelmises, 2020. aasta kohta käivas raportis vastavalt 45%). Nelja muutuva vaates (ligipääs regionaalsele- ja kogukondlikule meediale, naiste ligipääs meediale, meediapädevus ja kaitse vihakõne eest) on riskitegur keskmine. Mis puudutab vähemuste ligipääsu meediale, siis selle valdkonna riskitaseme on madal (33%). Tuleb märkida, et viidatud valdkondadest kõrgeim riskitaseme (63%) on regionaalse- ja kogukondliku meedia ligipääsetavusel. Peaasjalikult tähendab see, et regionaalse (ja kogukondliku) meedia jaoks on lugejaskonna vähenemine jätkuvalt suureks probleemiks. Eestis riik erameediat ei subsideeri. Samas, jätkuvalt on tugev ka munitsipaalmeedia traditsioon, seda ennekõike väiksemates linnades. Tihti vahendavad need kanalid ka reklaami, mis eraomandusse kuuluvate kanalite vaates tähendab kõlbatut konkurentsi. Vihakõnega seoses nendime, et see on levinud eriti sotsiaalmeedias ja tihti saavad selle osaliseks just ajakirjanikud.

Meediaturu üldise kaitse ja poliitilise sõltumatuse valdkonnad on jätkuvalt madala riskitasemega (vastavalt riskihindega 28% ja 29%). Ennekõike võib siin spekuloida poliitiliste katsete üle kontrollida Eesti avalik-õigusliku meedia (ERR) nõukogu, seda ennekõike Keskerakonna ja EKRE valitsemisperioodil. Vaadates ERRi juhtkonna soolist mitmekesisust tuleb tõdeda, et naisjuhtide osakaal on pigem tagasihoidlik. Mais 2022 otsustas nõukogu, et ERRi juhatuse esimehena jätkab senine juht Erik Roose. Eestis ei ole eraldi meediaombudsmani institutsiooni, meedia sisu kohta esitatud kaebusi menetleb kas Meedialiidu juures toimiv Pressinõukogu või ERRi juures tegutsev meediaetika nõunik. Viimase poolt tehtud otsused ei ole eraõiguslikule meediale kohustuslikuks täitmiseks.

3.1. Meediaturu üldine kaitse (28% - Madal risk)

Meediaturu üldist kaitset kirjeldavad indikaatorid näitavad meediasektori tegevust reguleeriva seadusandluse tõhusust. Tegemist on muutujatega mis hindavad erinevaid riskivaldkondi, sh seadusandlike garantiisid meedia- ja sõnavabadusele, ajakirjanike õigustele, meediaregulatsiooni toimimisele üldiselt ning samuti inimeste ligipääsetavust nii trüki-, kui online ajakirjandusele.

Meediaturu üldist kaitstust kirjeldav riskimäär on madal (28%). Seda valdkonda kirjeldavad viis muutujat: sõnavabaduse kaitstus, õigus informatsioonile, professionaalse ajakirjanduse standardite olemasolu ja nende kaitstus, meediaregulaatori sõltumatus ja efektiivsus, traditsioonilise ajakirjanduse levik ja juurdepääs internetile.

Kõige kõrgem riskitase on muutujal mis kirjeldab **õigust informatsioonile** (50%, vastavalt 34% eelmisel perioodil, s.t 2020). Kodanike õigus olla informeeritud on sõnastatud Eesti Põhiseaduses^[18], Avaliku teabe seaduses^[19] ja Isikuandmete kaitse seaduses^[20]. Praktikas kaitstakse kodanike õigust informatsioonile meediaorganisatsioonide sees kehtestatud normide ja väärtuste kaudu. Samuti lähtutakse erinevatest kohtupretsedentidest, mh ka Euroopa Inimõiguste Kohtu lahenditest. Mõningatel juhtudel ei suuda avalikud institutsioonid tagada kõikidele osapooltele võrdset kohtlemist avaliku info jagamisel. See muster oli märgatav ennekõike EKRE, Isamaa ja Keskerakonna valitsemisperioodil 2021. aastal (kuni veebruar 2022). Iseäralikult on Isikuandmete kaitse seaduse rakendamine päädinud mitmete avaliku info jagamise reeglite

rikkumistega ja tundub et see tendents süveneb. Märget "asutusesiseseks kasutamiseks" kasutatakse erinevatel dokumentidel tihti isegi siis kui selle kasutamiseks tegelikult põhjust ei ole^[21]. Kaude ka seda valdkonda reguleeriva nn Vilepuhujate seaduse menetlemine Riigikogus on takerdunud ja selle vastuvõtmine 2022. aastal ei ole tõenäoline^[22]. Hetkel on nn vilepuhumine reguleeritud peamiselt Korruptsioonivastase seaduse^[23] abil, mis määratleb ka selle kuidas teatada korruptsioonist ja teistest ametnike poolt võimalikult toimepandavatest väärtegedest. Nn vihakõne seaduse menetlemine^[24] Riigikogus viibib, kuivõrd erinevate poliitiliste kokkulepete tulemusel võimalolev koalitsioon sellega ei tegele. Siin on põhjuseks vaidlus sõnavabaduse piiride määratlemise üle. Antud kujul jääks nende määratlemise ülesanne täidesaatvale võimule, ehkki praktikas peaks see kuuluma kohtuvõimu haldusalasse^[25]. Reaalselt on vihakõne kriminaalkorras karistatav juba täna. Olemasolevate seaduste abil on võimalik keelustada vaenulikke propagandat, karistada teise inimese pihta suunatud laimu levitamise ja privaatsuse rikkumise eest, jne. On oht, et vihakõneseadus võimaldaks otsest või kaudset sõnavabaduse piiramist ning lihtsustaks üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide algatamist (inglisk. SLAPP).

Sõnavabaduse kaitstust kirjeldava muutja riskitase on madal (27%, vastavalt 29% eelmisel perioodil). Alates 1990-est on sõnavabadus Eestis määratletud konstitutsioonilise õigusena. Ka on riik ratifitseerinud Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti ning Euroopa inimõiguste konventsiooni, mille alla käib ka sõnavabaduse määratlemine. Laimamine ei ole kriminaalkorras karistatav. Karistusseadustikus on siiski mõned sätted mille alusel on võimalik teatud karistusi rakendada: laimamise või solvamise eest saab määrata rahatrahvi või vanglakaristuse maksimaalselt kaheks aastaks (Karistusseadustik, § 247, 275)^[13].

Ajakirjandust kui elukutset ja selle standardeid ning nende kaitstust kirjeldava muutuja riskitase on madal (31%, vastavalt 27% eelmisel perioodil). Viimasel aastal ei ole toimunud avalikke laimukampaaniaid ja rünnakuid konkreetsete ajakirjanike vastu. Samas on täiesti tavaline, et ajakirjanikke rünnatakse ja laimatakse sotsiaalmeedias nende töö pärast. Hoolimata sellest, et ajakirjaniku elukutse on majanduslikult haavatav ja sõltub suurel määral tööandjate tahtest, ei ole Ajakirjanike Liit eesti ajakirjanike seas populaarne, seda eriti võrdluses muu Euroopaga. 2021. aastal oli ajakirjaniku keskmine töötasu Eestis 1586€ kuus^[14], mis on lähedane Eesti keskmisele palgale. Vabakutselisi ajakirjanikke tegutseb Eestis vähe, reeglina töötab ajakirjanik mõne konkreetse väljaande heaks. Kuigi üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagnosisid (inglisk. SLAPP juhtumid) arutatakse kohtutes pigem vähe, on probleem levinud ja hagiühvardused on ajakirjanike tööpraktikas pigem tavalised^[15]. Ennekõike takistavad üldsuse osalemist takistavad juhtumid vabakutseliste ajakirjanike tööd: probleemiks on kohtukulud. Kui mõni meediaettevõtte neid enda kanda ei võta, on vabakutselisel ajakirjanikul sellistes kohtuasjades osalemine väga kulukas. Eestis on Riigikohtu lahendeid mida oleks võimalik rakendada pretsedentideda, samas ei pruugi madalama astme kohtud alati järgida kõrgema astme kohtute poolt tehtud otsuseid^[16].

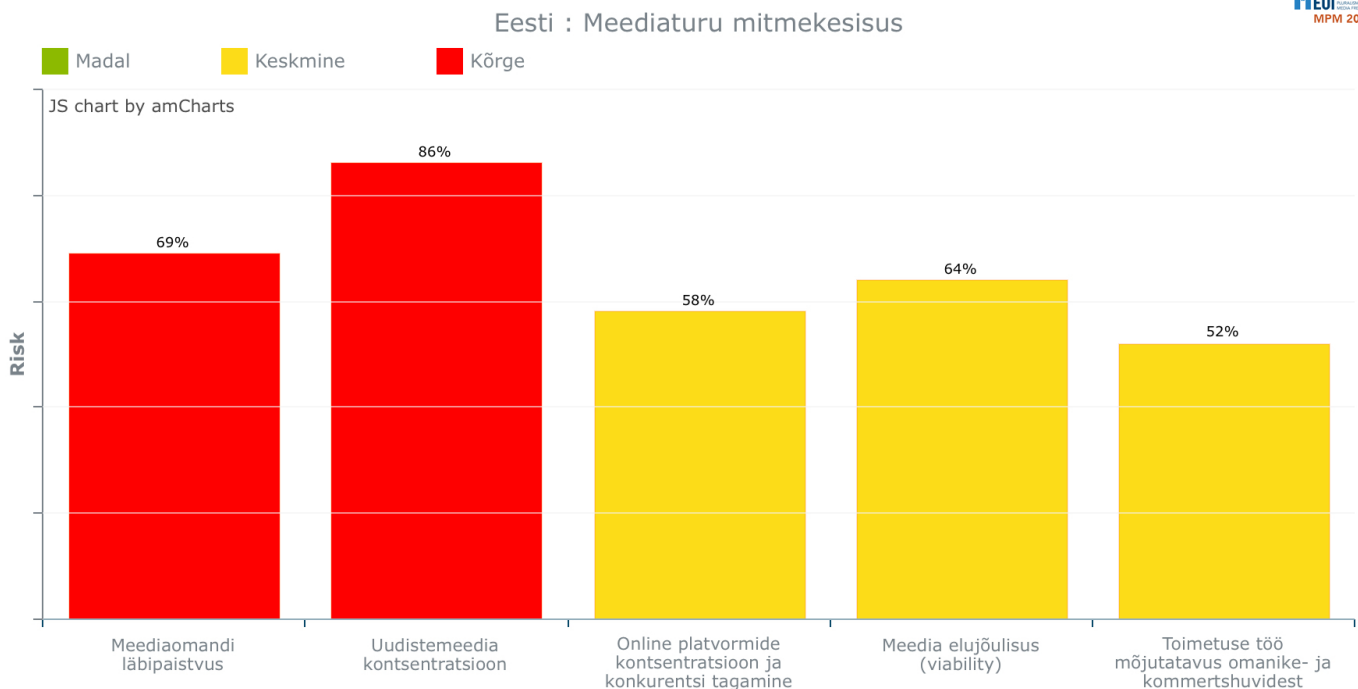
Meediaregulaatori sõltumatust ja efektiivsust kirjeldava muutja riskitase on madal (3%, mis on sama kui eelmisel perioodil). Eestis ei ole meediaregulaatorit kui sellist. MPM-i meetodit järgides arvestasime siin institutsioone, mille tegutsemisevaldkond on meediaregulatsioonile kõige lähemal. Eestis rakenduv traditsiooniline eraalgatusel põhinev iseregulatsiooni mudel ei vasta täiel määral ei meediatööstuse ega ka meediatarbivate huvidele^[17]. Kõige suuremaks murekohaks on siin seadusandlus mida ei ole veel kohandatud meediatööstuse järjest enam platvormistuvatele ärimudelitele. Muutuvad ärimudelid kätkevad endas ohtu meedia neutraalsusele, seda ennekõike seoses vajadusega tõkestada väärinfo levikut ühiskonnas (heaks näiteks on siinkohal nn Vihakõneseadus mille lugemine Riigikogus on takerdunud^[26], samuti on takerdunud diskussioon vajaduse üle reguleerida nn vilepuhujate kaitset). Tänapäevane seadusandlus lihtsalt kohtleb meediasüsteemi võrdselt teiste kommunikatsiooniettevõtetega, mis aga ei ole muutumas keskkonnas alati õigustatud.

Eestis vastutab meediaregulatsiooni eest Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA). 19. märtsil 2021 võttis Riigikogu vastu muudatuse TTJA statuudis, millega pandi talle kohustus hallata kõiki infoühiskonna toimimist tagavaid teenuseid, sh ka küberturvalisuse tagamine, veebipõhise vahendusteenuse pakkujate ja otsingumootori, autoriõiguse seaduse tähenduses platvormipakkuja kohustuste täitmise järelevalve (§ 3, lõige 2)^[NOTA_1911]. TTJA-l on ka palju teisi funktsioone: raadiosageduste haldamine, meediateenuste tagamine, tarbijakaitseprobleemide- ja vaidluste lahendamine, energiatõhusus, tööohutus, jpm^[27]. TTJA meediaalane tegevus on märgatavalt tõhustunud alles viimastel aastatel, seda ennekõike seoses Venemaa poolt koordineeritud väärinfokampaaniatega. Vajadusel on TTJA-l ka õigus sulgeda ühiskonnas väärinformatsiooni levitavaid meediakanaleid^[28].

Riskihinnang muutujale mis kirjeldab **traditsioonilise trükiajakirjanduse jõudmist auditooriumini ja interneti ligipääsetavust** on sama mis eelmiselgi perioodil (27%). See tulemus iseloomustab suhteliselt väikest meediaturgu, mille suurus on piiritletud ca 1,3 miljoni eestikeelse inimesega. Eestis tegutseb kolm suuremat internetiteenuse pakkujat. Kõige suuremad probleemid esinevad andmeside kättesaadavuses maapiirkondades. Internetiühenduse olemasolu ei tähenda veel et tegemist on kiire ja kvaliteetse ühendusega. Siin tuleb lisada, et võrguneutraalsusega ei ole Eestis seni probleeme esinenud, ka selle valdkonna reguleerimine on TTJA pädevuses.

3.2. Meediaturu mitmekesisus (66% - Keskmine risk)

Meediaturu mitmekesisuse valdkond kirjeldab meediapluralismile mõjuvaid majanduslikke riske mis tulenevad meediaorganisatsioonide läbipaistvuse puudumisest, meediaomandi suurenenud kontsentratsioonist, meediatööstuse jätkusuutlikkusega seotud probleemidest ning ajakirjanduse allutamistest kommertshuvidel. Graafikul äratoodud muutujatest esimene kirjeldab omandisuhete läbipaistmatusega kaasnevate riskide määra. Eraldi uuris MPM viiteid võimalikele meediaturu tõigetele (seda nii horisontaalse kui vertikaalse kontsentreerumise aspektist lähtudes), konkureerivate meediaettevõtete ja uudistetoimetuste olemasolu, online uudisplatvormide toimimist ja konkurentsiameti tegevust selle maastiku reguleerimisel. Meedia elujõulisuse muutuja kirjeldab muutusi meediaorganisatsioonide sissetulekutes võrdluses trendidega tööturul ja SKPs. Viimane pildil näidatud muutuja kirjeldab meediaturu mitmekesisust ja ohte mida kujutavad sellele nii meediaettevõtetest kui nende omanikest lähtuvad ärihuvid.

Meediaturu mitmekesisuse kalkuleeritud riskitase möödunud perioodil oli 66% (vastavalt 64% eelmisel perioodil). Selle indikaatori eesmärk on kirjeldada mediaregulaatorite tõhusust. Eestis ei ole meediaturu reguleerimise traditsiooni mis oleks võrreldav meediaturu reguleerimisega teistes Euroopa maades. Eesti kontekstis peegeldab see indikaator ennekõike asjaolu, et vastavas seadusandluses on arenguruumi. Probleem on, et üldine meediaturu regulatsioon ja eneseregulatsioon Eestis segunevad arusaamaga et riik eriti ei peagi meediaturuga tegelema. S.t mõnes mõttes on tegemist oligopoolse turusituatsiooniga.

Meediaomandi läbipaistvust kirjeldav riskitase on samuti kõrge (69%, eelmisel perioodil vastavalt 63%). 2022. aasta märtsis võttis Riigikogu vastu **Meediateenuste seaduse muudatused**, mis näevad ette meediaväljaannete majandustegevusest tegeliku kasu saajate avalikustamise ^[29]. Meediateenuste seaduse reguleerimisalasse kuuluvad ka videojagamise platvormid ja sotsiaalmeedia kanalid (nt YouTube, Vimeo jne). Teenustepakkujal on kohustus teavitada oma tegevusest ettevõtlusregistrit, samuti töötada välja protseduurid seadusele mittevastava sisu blokeerimiseks. Samuti täpsustab seadus nende kanalite

litsenseerimise korda mis tegutsevad nii vanas kui uues formaadis (nt veebitelevision, uudisteportaalid). Samuti täpsustab seadusemuudatus teleteenuste osutamisele (sh ka VOD) esitatavaid nõudeid seoses vähemuste õiguste käitsegaga. Meediateenuste turgu reguleerib Eestis ka üldine ettevõtlusseadus^[30]. Siinkohal tuleb ka nentida, et Meediateenuste seaduse muudatuste rakendamisel ei olnud mõju selle indikaatori riskihinde kujundamisele, kuivõrd raport kirjeldab ennekõike olukorda 2021. aastal.

Küsimus Eesti meediaomandi läbipaistvusest on tähtsustunud alles viimasel kümnendil. Ehkki seadusandlikus plaanis on laiema avalikkuse jaoks tegemist pigem uue teemaga, on olulisemate kanalite omanikud üldsusele reeglina teada. Ka on Eestis kogu ettevõtlust puudutav informatsioon elektrooniliselt kättesaadav. Juurdepääs ettevõtlusregistrile on vaba (sh ka maksehäireregistrile, ettevõtete aastaaruannetele, majandustulemustele ja ka MTÜ-de aastaaruannetele). Samas tuleb tunnistada, et ettevõtete lõplike kasusaajate nimed ei pruugi olla avalikkusele kättesaadavad.

Uudismeedia kontsentratsiooni hindava indeksi riskitase on kõrge (86%, vastavalt 75% eelmisel perioodil). Eesti seadusandlus ei täpsusta meediaspetsiifilisi termineid nagu 'horisontaalne kontsentreerumine' või 'ristmeedialine kontsentreerumine'. Samuti ei täpsusta seadusandlus reegleid erinevatele meedialiikidele. Rääkides turukonkurenttsist allub ajakirjandus kõige üldisematele reeglitele nagu mistahes teinegi ettevõtlusliik. S.t seadusandlus ei käsita meediatööstust kui miskit mis vajaks eraldi regulatsiooni. Meedia kontsentreerumisega ühe omaniku kätte seotud riskide üle on möödunud aastatel palju arutatud, seda ennekõike seoses a) vajadusega tõkestada väärinfo levimist (kuivõrd informatsioonimonopol võib kergesti õõnestada ka faktikontrolli protsessi jätkusuutlikkust) ja b) ja Postimees Grupi turuosa järjepideva suurenemisega. Meediateenuste seadus^[31] reguleerib küll raadio- ja teleteenuste pakkumist, kuid ei pööra suuremat tähelepanu ajalehetööstusele. See tõdemus muutub üha enam aktuaalseks just platvormistuva meediatööstuse kontekstis. Samuti kätkeb meediaturu kontsentreerumine endas riski, et suuremad meediaettevõtted (Ekspress Grupp, Postimees Grupp ja ERR) palkavad turult parimad ajakirjanikud, sest väiksemad meediaettevõtted lihtsalt ei suuda maksta samaväärset palka. Mis omakorda süvendab nende võimetust konkureerida suuremate meediaettevõtetega piiratud suurusega Eesti meediaturul. Seadus ei kohusta Konkurentsiametit menetlema ei meedia horisontaalse ega ka ristmeedialise kontsentreerumisega seotud kaebusi. Suurema nelja omaniku turuosa on märkimisväärselt kõrge raadioturul (74%) ja ajalehtede turul (68%). Suurema nelja ristmeedialist sisu pakkuva meediaettevõtte turukontsentratsioon on 92%.

Online platvormide turukontsentratsiooni ja konkurentsi kirjeldava muutuja riskitase on 58% (vastavalt 63% eelmisel perioodil). Eesti meediaturul toimuvat konkurentsi reguleerivad seadused ei võimalda jälgida digiplatvormide kasvavat rolli meediakeskkonnas. Mõnevõrra tasakaalustab seda tõdemust asjaolu, et on-line meedia ärimudeli fookus on viimasel paaril aastal nihkunud reklaami müügilt ennekõike tellimuspõhise sisu müügile. S.t riskide vähenemine mida kõnesolevas muutujas näeme, seondub ennekõike reklaamiäri osakaalu vähenemisega. Samas on reklaamil jätkuvalt suur roll ja suhteliselt kõrge riskitase tuleneb Google ja Facebooki turuosa järjepidevast suurenemisest (ca 10% aastas, 2021. aastaks on nende mediareklaami turuosa juba ca 50%^[32]). Ka siin tuleb esile tõsta, et Konkurentsiametil ei ole pädevust reguleerida suurte rahvusvaheliste internetiplatvormide tegevust Eestis.

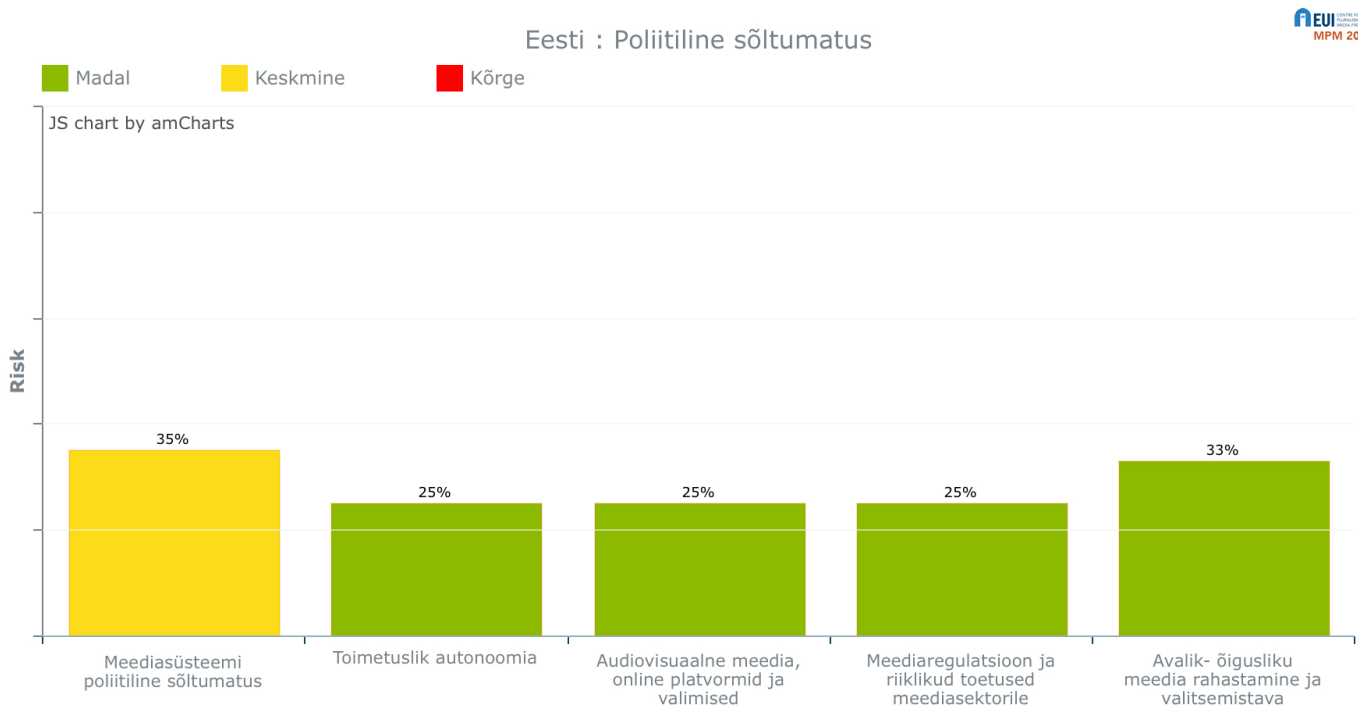
Meedia elujõulisust kirjeldava muutuja riskitase on keskmine (64%, möödunud perioodil vastavalt 67%). Siinkohal tuleb tõdeda, et andmed meediaettevõtete majandustulemuste kohta on puudulikud, seda valdkonda kirjeldavaid riske hindasime ennekõike eri meediasektorite reklaamitulude põhjal, niivõrd kuivõrd nende kohta oli võimalik andmeid saada. Ehkki 2021. aasta mediareklaami turg oli toibumas Covid-19 pandemiast põhjustatud langusest 2020. aastal, on olukord halvenenud seoses regulatsiooni puudumisega digitaalse-reklaami sektoris. S.t platvormid koguvad suurema osa on-line reklaamist, millel on omakorda

laastav mõju ennekõike kohalikule meediale, kuivõrd nende sõltuvus reklaamiturust on suurem kui suurematel meediaorganisatsioonidel. Tõstame ka esile, et 2020. aasta pandeemiaolukorra tingimuses ei pakkunud riik meediatööstusele ka mingeid toetusi, mis oleks meediaorganisatsioonide olukorda parendanud. Ajakirjaniku keskmine töötasu 2021. aastal oli ca 1585€ kuus^[33]. See arv pädeb ennekõike oma tööd Tallinnas ja Tartus tegevate ajakirjanike kohta, teistes piirkondades töötavate ajakirjanike tasu võib olla siiski oluliselt väiksem. Ajakirjaniku töö Eestis on füüsilise vägivalda mõttes suhteliselt ohutu, sama ei saa väita verbaalse vägivalda kohta. Töötingimused meediaorganisatsioonides on erinevad.

Meediasisu kaitstust omanike- ja kommerts mõjude eest kirjeldava muutja riskitase on keskmine (52%, sama ka möödunud perioodil). Eestis ei ole eraldi seadust mis pakuks ajakirjanikele kaitset vallandamise eest juhul kui meediaettevõtte omanikud peaksid vahetuma või peaks toimuma muudatusi toimetuse üldises suunitluses. Siin lähtutakse ajakirjanike töö reguleerimisel Töölepingu seadusest^[34]. Mõnevõrra toetab ajakirjanike autonoomiat Eesti Ajakirjanike Liidu eetikakoodeks^[35], samuti sisaldab vastavaid punkte ka Eesti Meediaettevõtete Liidu eetikakoodeks^[36]. Tegemist on siiski pigem teoreetiliste võimalustega ajakirjanike kaitseks. Ajakirjanike Liidu liikmelisus ei ole laialtlevinud ja üldiselt ei eeldata et selle tegevusel oleks suurem mõju meediaettevõtete tööle.

3.3. Poliitiline sõltumatus (29% - Madal risk)

Ajakirjanduse poliitilist sõltumatust kirjeldavad muutujad hindavad meediaregulatsiooni ja meedia eneseregulatsiooni tõhusust poliitilise kallutatuse vastu, samuti poliitilist mõju uudiste tootmisele, uudiste levitamisele ja kättesaadavusele. Ennekõike kirjeldavad need muutujad riigi ja poliitikasfääri mõju meediaturule ning avalik-õigusliku meedia sõltumatusele. S.t meediaturu omadusi mis kindlustavad toimetuste sõltumatuse ja selle, et kajastamist leiavad kõige erinevamad poliitilised seisukohad, seda ennekõike valimiste perioodil.

Poliitilise sõltumatuse valdkonna riskihinnang on madal, 29% (vastavalt eelmisel perioodil 26%). Ehkki muutus ei ole suur, tuleb tõdeda et meediaregulatsiooni puudulikkuse, väärinfo leviku ja poliitilise maastiku polariseerumisega võib kaasneda ka publiku üldine umbusk meedia poolt vahendatud sisusse ja meedia erapooletusse üldiselt. Eestis ei ole siiski võimalik väita, et ajakirjandus on ühel või teisel juhul olnud poliitiliselt kallutatud või oleks mõne huvigrupi teenistuses. Samas, ei ole ka eraldi seadust mis reguleeriks ja ennetaks huvide konflikti meediasektoris.

Ajakirjanduse poliitilist sõltumatust kirjeldava muutuja riskimäär on keskmine (35%, eelmisel perioodil vastavalt 60%). Madalam riskihinnang tuleneb sellest et hindasime ümber potentsiaalse konfliktiohu valitsevate parteide ja meediaomanike vahel kõrgest riskitasemest keskmisele. Seda ennekõike seetõttu, et arutelu poliitika mõjust meediasisule on olnud elav. Seda soovitasid ka enamik meie eksperte, kes osalesid käesoleva ülevaate kommenteerimisel. Tuleb tõdeda, et seadusandlus mis reguleerib huvide konflikti meediaomanike ja poliitiliste parteide vahel vajab täiendamist, puudused on tajutavad ennekõike maakondlikul- ja munitsipaaltasandil. Valdkonda reguleerivad peamiselt Eesti Rahvusringhäälingu seadus ja Meediateenuste seadus.

Toimetusetöö sõltumatust kirjeldava muutuja riskimäär on samuti madal (25%, eelmisel perioodil vastavalt 17%). Ennekõike peegeldab madal riskimäär asjaolu, et teadaolevalt ei ole näiteid poliitikute sekkumisest toimetuste igapäevatoösse. Ka sisaldab Eesti Meediaettevõtete Liidu eetikakoodeks eeldust, et

toimetuste töö peab olema omanikest sõltumatu. Üldist arusaama sellest, millised võiksid olla need nõudmised mis tagaksid toimetuste töö ja peatoimetaja määramise sõltumatuse, ei ole. Et toimetuste töö sõltumatus ja pressivabadus on olnud iseenesestmõistetavad printsiibid juba väga pikka aega, ei ole nende selgele sõnastamisele viimastel aastatel erilist tähelepanu pööratud.

Madal oli ka **audiovisuaalse meedia ja online platvorme mõju valimistele** kirjeldava indeksi väärtus (25%, eelmisel perioodil vastavalt 13%). Eelmise aastaga võrreldes kujunes riskihinne mõnevõrra kõrgemaks - subjektiivse tunnetuse järgi võib tõdeda et erinevate poliitiliste parteide esindatus erameedias ei ole alati tasakaalustatud. Meediateenuste seadus kirjutab avalik-õiguslikele kanalitele ette poliitilise tasakaalu jälgimise valimisperioodil. On oluline rõhutada, et meediateenuste seaduse need sätted ei rakendu erameedia kontekstis. Online kanalites vahendatava reklaami poliitilist avaldamist reguleerib Reklaamiseadus^[37]. Reklaamiseadus ei käsita eraldi ei poliitreklaame ega teenuste osutamist poliitilistele parteidele. S.t sellist regulatsiooni ei ole, mis garanteeriks valimiste perioodil poliitilistele parteidele enda reklaamimiseks võrdsed võimalused ja läbipaistvuse.

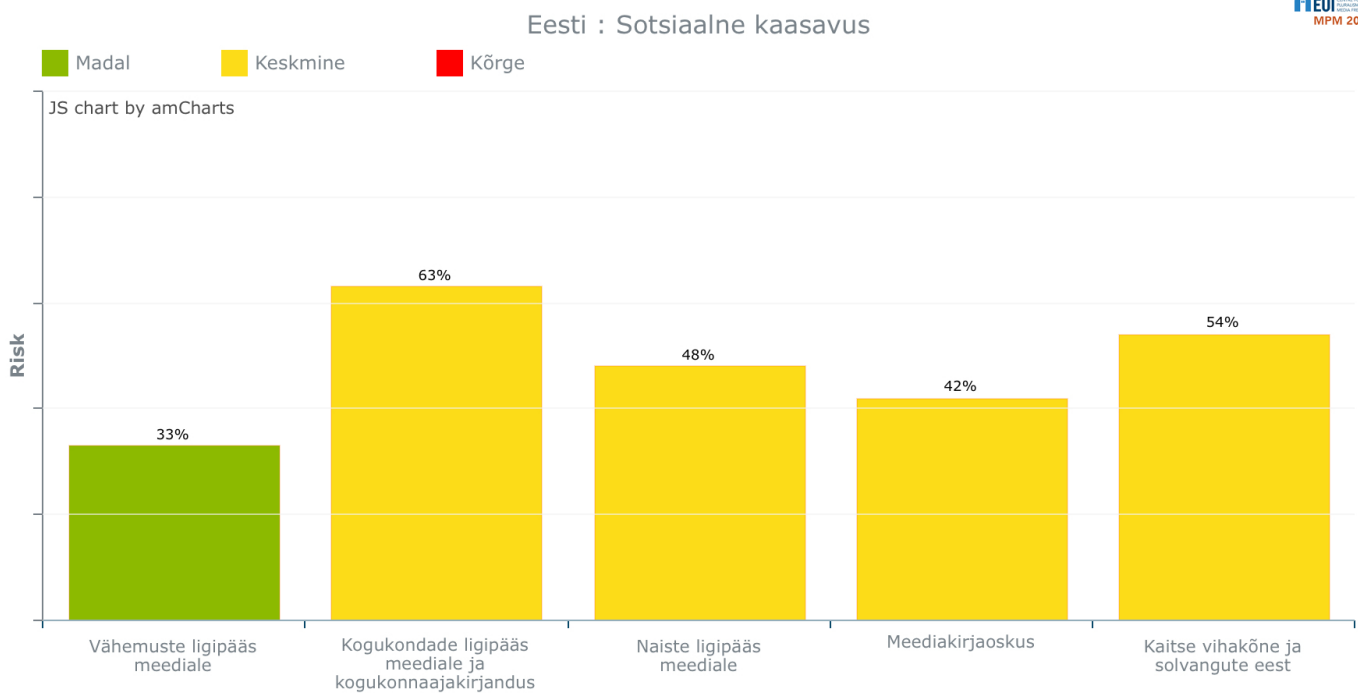
Indeks mis kirjeldab **riiklikke regulatsioone ja toetust meediasektorile** peegeldab samuti madalat riski (25%, sama eelmisel perioodil). Eesti riik ei paku meediaettevõtetele ei otseseid ega kaudseid toetusi. Probleemsena saab siin välja tuua avaliku raha eest läbiviidavad reklaamihanked, seda ennekõike munitsipaaltasandil: reklaamitulud on erameedia jaoks elulise tähtsusega ennekõike just väikesel turul. Riigihangete seadus^[38] on küll muutnud avaliku raha kasutamise efektiivseks, siiski ei ole Eestis veel loodud registrit mis koguks informatsiooni avalikkuse poolt reklaamile kulutatud raha kohta. Tavaliselt korraldatakse avaliku raha kasutamiseks hange, mille võitja ka vastutab kampaania läbiviimise eest. Kuidas toimub reklaami ostmine avalikus sektoris ei ole Eestis täpselt reguleeritud^[39].

Avalik-õigusliku meedia juhtimist ja rahastamise sõltumatust kirjeldava indeksi väärtus on jätkuvalt madal (33%, eelmisel perioodil 17%). ERRi sõltumatust tagab Rahvusringhäälingu seadus^[40]. ERRi juhatuse valimine on läbi aegade olnud intensiivse avaliku tähelepanu objektiks. Eelmiste perioodidega võrreldes on selle indeksi väärtus mõnevõrra suurenenud, see peegeldab ennekõike asjaolu et hiljutised ERRi juhatuse valimised said väga hea meediakajastuse ja sellega seotud riske on avalikkuses palju arutatud^[41]. Vastavalt Eesti Rahvusringhäälingu seadusele otsustab ERRi juhatuse koosseisu ERRi nõukogu. Nõukogusse kuuluvad kõikide Riigikogus esindatud poliitiliste parteide liikmed pluss neli tuntud meediaspetsialisti. ERRi juhatuse esimehe valimine toimub kahes etapis: esmalt kuulutatakse välja juhatuse esimehe valimised ja sõelutakse kandidaate. Järgneb parimate kandidaatide avalikkusele tutvustamine ja nende poolt esitatud ERRi arenguvisionide ärakuulamine. ERRi nõukogu otsusel jäävad sõelale kaks kandidaati, kelle saatus otsustatakse salajasel hääletusel. Mais 2022 otsustas ERRi nõukogu, et juhatuse esimehena jätkab Erik Roose^[42]. ERRi võimalikku poliitilist kallutatust ja neutraalsust jälgivad kõik poliitilised parteid ja üldjuhul sellele etteheiteid ei ole. Selles mõttes on Eesti Rahvusringhäälingu seadus täitnud talle pandud eesmärgi. Seaduse kohaselt peaks ka ERRi rahastamine olema läbipaistav ja piisav organisatsiooni arenguks. Siinkohal tuleb nentida, et ERRi juhatuse ja nõukogu hinnangul on nende organisatsiooni rahastamine olnud ebapiisav juba aastaid^[43].

3.4. Sotsiaalne kaasavus (48% - Keskmine risk)

Sotsiaalse kaasavuse valdkond kirjeldab erinevate elanikkonnagruppide juurdepääsetavust meediale. Näiteks: vähemused, kogukonnad, naised, puuetega inimesed, jne. Samuti kirjeldab see indekseid kooslus seda, kuidas vaatlusaluses riigis tegeletakse meedia- ja digikirjaoskuse arendamisega. 2021. aasta MPMi korraldajad lisasid siia loetelusse ka muutuja, mis hindab erinevate vihakõnevastaste kaitsemeetmete olemasolu ja rakendamist seoses digitaalsete meediaplatformide populaarsusega. Selle täienduse tõttu tuleks suhtuda reservatsioonidega selle muutuja võrdlemisse varasemate perioodide sotsiaalse kaasavuse valdkonna riskihinnetega.

Sotsiaalse kaasavuse mõõtmis püsis Eesti meedia 2021. aastal jätkuvalt keskmise riski piirkonnas (48%, eelmisel perioodil vastavalt 45% ja veel aasta varem 41%). Kõikide selle valdkonna riskihinnangud on mõnevõrra kõrgemad kui varasematel aastatel, v.a. muutuja mis hindas **juurdepääsu meediale ja kogukonnameediale kohalikul tasandil**. Samuti tuleb nentida, et Haridus- ja Teadusministeeriumi hiljutised tegevused meediapädevuse valdkonnas ei peegeldu käesoleva ülevaate riskihinnangutes.

Muutuja mis kirjeldab **vähemuste ligipääsu meediale** on madala riskiga (33%, vastavalt 29% eelmisel perioodil). Ehkki Eestis ei ole seadust mis kohustaks ERRi garanteerima juurdepääsu tunnustatud vähemustele, , ütleb Eesti Rahvusringhäälingu seadus, et ERR peab rahuldama kõikide elanikkonnagruppide informatsioonilisi vajadusi, s.t ka vähemuste omi^[44]. Üldiselt võib öelda, et kõikidel vähemustel - siis ametliku staatusega või mitte - on Eesti kodanikena juurdepääs avalik-õiguslikule meediale. See probleemipüstitus ei ole avalikkuse jaoks olnud oluline, kuivõrd selleteemalisi kaebusi lihtsalt ei ole. ERRi otsused anda ühele või teisele vähemusrahvusele eetriaega ei järgi alati ka seaduslikku rahvusvähemuse staatust. Näiteks ei ole venekeelsel vähemusel tänaseni ametlikku kultuuriautonomiat, kuivõrd seda ei ole taotletud. Samas töötavad nii venekeelne Raadio4 kui ka ETV+ ja on oma sihtgrupis järjest populaarsemad^[45]. Ka vahendab ERR saateid erinevate rahvakildude keeltes, näiteks setokeelsed uudised. Kultuuriliselt ei ole nendel juhtudel tingimata tegemist vähemusega kes vajaks kultuuriautonomiat,

vaid lihtsalt kultuurilise mitmekesisuse ilminguga.

Puuetega inimeste juurdepääsu ERRi saadetele reguleerib Eesti Rahvusringhäälingu seadus^[46] ja samuti Meediateenuste seadus^[47]. Selleks et parendada puuetega inimeste juurdepääsu meediale on teenusepakkujatel kohustus planeerida ja võtta kasutusele vastavaid meetmeid^[48]. Tänapäevaks on see seadusesäte vananenud, kuivõrd uuenev tehnoloogia on teinud võimalikuks paljude varasemalt suuri väljaminekuid nõudnud teenuste kättesaadavuse. Näiteks on alates 2022. aasta märtsist ERRi vaatajatel võimalik valida mistahes eestikeelsetele saadetele automaatselt genereeritud tiitreid^[49].

Muutuja mis kirjeldab **juurdepääsu meediale ja kogukonnameediale kohalikul tasandil** on keskmise riskitasemega (63%, eelmisel perioodil vastavalt 75%). Väike paremine on toimunud seoses hindamismeetodi täpsustamisega: seekord vaatlesime ka avalik-õigusliku meedia korrespondentide esindatust ja tööd erinevates Eesti piirkondades. Hoolimata sellest et ERRil ei ole kohustust toota kohaliku tasandi uudiseid seda siiski tehakse ja valdavalt ka väga heal tasemel. Siiski on riskihinnang kõrge, kuivõrd seadusandlikult ei ole riigil mingit kohustust reserveerida teatud osa raadiosagedustest kohalikele meediakanalitele. Sageduste pärast konkureeritakse vabal turul. Hoolimata sellest et seadus kohaliku meedia tegevust eraldi ei reguleeri on n-ö kohalike kanalite arv viimastel aastatel kasvanud ja mõned poliitilised jõud on endale ka nende kanalite olulisust teadvustanud (nt EKRE ja Tre-raadio, samuti Objektiiv koos oma YouTube vodcastidega, samuti ka ametiühingud aga ka teised sotsiaalsel väljal tegutsejad). Riigi toetus kohalikele meediale on juhuslik ja tihti toimub see a) kohalike omavalitsuste kaudu (munitsipaalmeedia) või b) reklaami ostu kaudu (nt erinevad EL-i poolt finantseeritud reklaamikampaaniad) ning samuti c) riiklike reklaamikampaaniate kaudu, mis tutvustavad nt ettevõtlust ja elu võimalikkust maal (nt EAS). Otseseid riiklikke meetmeid maakondliku- või kogukondliku meedia toetuseks Eestis ei ole.

Naiste ligipääs meediale on keskmise riskiga muutuja (48%, eelmisel perioodil vastavalt 43%). Alates 1990-dest ei ole naiste õigused meediasüsteemis olnud poliitikakujundajate fookuses. Kuigi Soolise võrdõiguslikkuse seadus^[50] võeti Riigikogus vastu juba 2004 aastal, ei sisalda ERRi arengukava aastateks 2021-2024 ühtegi viidet soolisele võrdõiguslikkusele selles organisatsioonis^[51]. Samuti ei mainita sootemat ERRi ajakirjanike kollektiivlepingus. Samas tuleb tõdeda, et naised on hästi esindatud nii ERR-i kui ka eraõiguslike kanalite keskastmejuhtide seas, mõlemal juhul on naiste osakaal ca 60%. Ka on naised esindatud uudistes ja päevakajasaadetes meestega enam-vähem proportsionaalselt. Vastavalt Statistikaameti andmetele on 58,6% Eesti ajakirjanikest naised.

Meediapädevust kirjeldav riskihinnang Eesti olukorrale on keskmisel tasemel (42% võrreldes 29% varasema perioodiga). Nii suur muutus tuleneb olemasolevate meediapädevuse arendamise meetmete ümberhindamisest. Euroopa kontekstis läheb Eestil hästi. Vastavalt Meediapädevuse Indeksile 2021 paikneb Eesti maailmas kolmandal kohal, koos Soome ja Taaniga (vastavalt esimene ja teine koht). Rootsi on selles nimekirjas neljas ja Lirimaa viies^[52]. Tänapäevaks on Haridus- ja teadusministeerium näidanud üles pidevat initsiatiivi laste ja täiskasvanute meediahariduse edendamisel. Viimastel aastatel toimunud poliitiline polariseerumine ei ole seda tegevust muidugi soodustanud, kuivõrd EKRE on mitmel korral blokeerinud meediapädevuse teemalised arutelud Riigikogu hariduskomisjonis. Olemasolevatest strateegiatest saab välja tuua Eesti Elukestva Õppe Strateegia^[53], mis näeb ette erinevaid mõõdikuid ja meetmeid meediapädevuse arendamiseks kõikides elanikkonnagruppides. Ennekõike puudutab see toimetulekut uute tehnoloogiatega, mis kaasnevad ühiskonna digitaliseerumise ja mobiilsidetehnoloogia levikuga. Need meetmed on mõeldud nii pensionäridele kui ka alla 7-aastaste lastele. Tuleb nentida, et arenguruumi on: väga paljudel õpetajatel ei ole veel vastavat ettevalmistust selle teemaga tegelemiseks, ka aetakse tihti omavahel segamini digioskuste ja meediapädevuste arendamine. Sisuliselt on tegemist kahe erineva

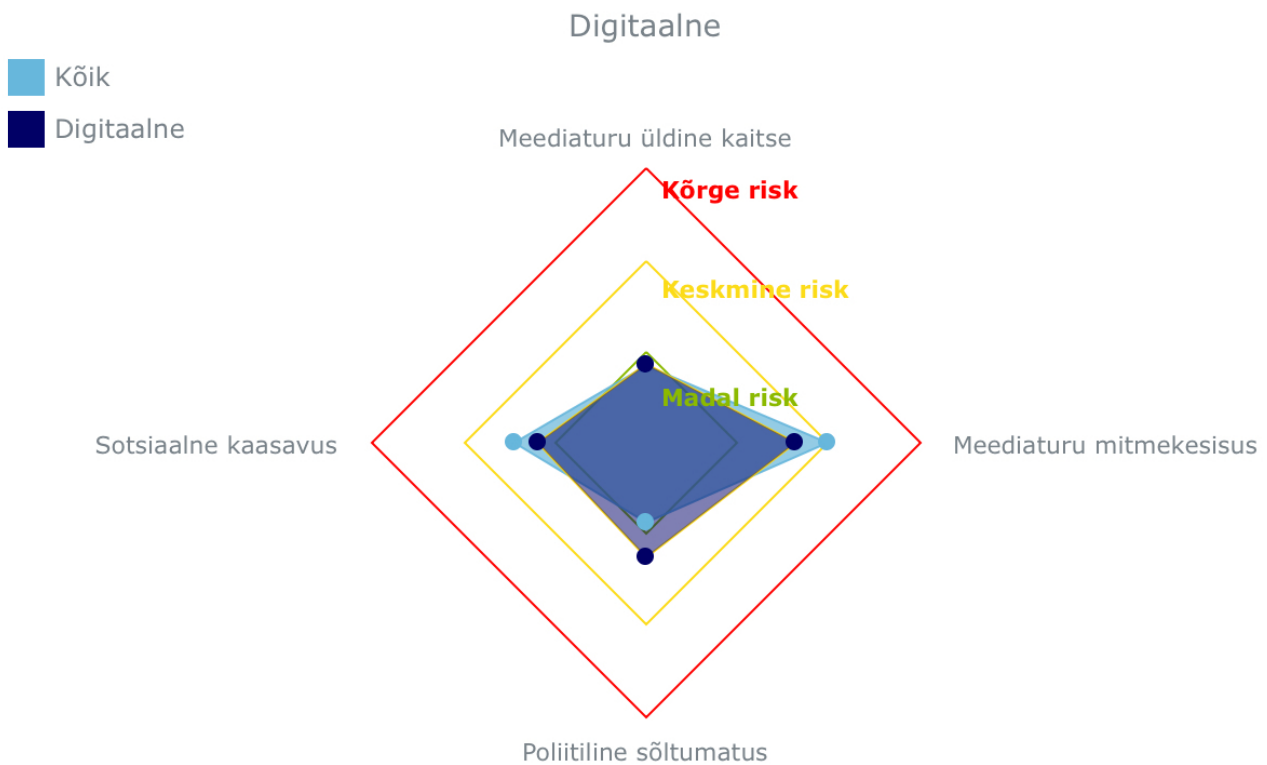
valdkonnaga ^[54] .

Muutuja mis kirjeldab **kaitstust vihakõne ja solvamise eest** on keskmisel riskitasemel (54%, vastavalt 50% eelmisel perioodil). Vahemikus 2020-2021 oli Eesti avalikkus tunnistajaks elavale arutelule nn vihakõne seaduseelnõu üle. Selle eelnõu esitas Riigikogule arutamiseks Reformierakond 2020. aastal ^[55] . Avalikkuse üldine suhtumine kõnesolevasse eelnõusse on pigem kahtlustav, kuivõrd see ei sisalda endas selgelt sõnastatud garantiisid sõnavabadusele. Tegelikuses on kõikides suuremates eesti online portaalides tööl toimetajad kes pidevalt jälgivad lugejate jäetud kommentaare ja vajadusel ka reageerivad. Ka on Eestis veebikonstaablite institutsioon, mis tegeleb noortele mõeldud veebiportaalide jälgimisega. Ahistamise- ja solvamisejuhtumitele reageeritakse võimalikult paindlikult, võimalusel karistatakse süüdlasi ka kohtulikus korras. Üldjuhul on karistuseks rahatrahv või ühiskondlikult kasulik töö.

Juhuslikult toimus vihakõne-seaduseelnõu arutelu COVID-19 pandeemiaga samaaegselt. Selles mõttes on Eesti situatsioon sarnane teiste Euroopa maadega, mis olid sunnitud võitlema COVID-19 kohta käinud vandenõuteooriate ja väärinfoga. Koos väärinfo leviku suurenemisega on Eesti ühiskonnas märkimisväärselt suurenenud usaldus avalik-õigusliku meedia vastu kõikide platvormide lõikes. Märkiliselt on usaldus ERRi pakutavate uudiste vastu suurenenud ka venekeelses elanikkonnas. Uuringute tulemusena on selgunud, et keerulistel aegadel tuginetakse pigem kohalikele ja autentsetele informatsiooniallikatele kui Venemaa rahastatud propagandakanalitele (nt Sputnik ja RT) ^[56] .

4. Riskid meediapluralismile online keskkonnas

Eesti : Meediapluralismi riskivaldkonnad

JS chart by amCharts

CEU
CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Üldine kaitse

2021. aasta riskihinnang meediapluralismile online keskkonnas on 29% (vastavalt 25% 2020. aastal). Eestis (ja Euroopas) teadvustati vajadus pöörata tähelepanu sõnavabaduse kaitsmisele online keskkondades 16. juunil 2015 kui jõustus Euroopa Inimõiguste Kohtu lahend juhtumises Delfi AS vs Eesti riik. Otsuses sätestati, et online portaal on vastutav kõikide solvavate kommentaaride eest, mida selle lugejad uudiste kohta võimalikult postitavad^[57]. See on ka hetkel ainus kehtiv regulaator millele on võimalik sõnavabaduse kaitsega seoses viidata: sisu pakkuja vastutab selle eest, mida ja kuidas tema platvormil kajastatakse.

Printsiibis Eesti riik ei sekku online sisupakkujate tegevusse, välja arvatud juhtumid kui lugejad nõuavad ebasobiva sisu eemaldamist platvormilt ja toimetused või kohus nende argumentidega nõustub. Kõik kaebused lahendatakse juhtumipõhiselt, lähtudes kokkuleppel osalistega kas kohtu või Eesti Meediaettevõtete Liidu juures tegutseva Pressinõukogu otsustest. Selles mõttes võib väita, et suures osas on sõnavabadus Eestis tagatud iseregulatsioonil põhinevate "instrumentide" abil.

2021. aastal arutati Eesti üldsuses aktiivselt nn vihakõne-seaduse üle. Sh ka Eesti seaduste vastavusest EL-i kriteeriumitele, tulenevalt poliitilisest situatsioonist on vihakõnet reguleeriva seaduseelnõu menetlemine hetkel külmutatud. Täna sees päevas võib tõdeda, et riigi mittesekkumispoliitikal ja puudulikul meediaregulatsioonil on nõrgestav mõju Eesti ajakirjanduse kvaliteedile üldiselt^[58]. Segadus vihakõne olemuse üle ja selle defineerimatus tähendab teatava poliitilise korrektsuse kultuuri teket, teisisõnu tähendab see lihtsalt enesetsensuuri levikut ajakirjanike seas. Oht et mistahes arvamust võidakse käsitada vihakõnena mille lahendamine on kulukas ja viimase instantsi lahendus Euroopa Inimõiguste Kohtus paikneb kauge ajahorisondi taga, ei aita kaasa kvaliteetse ajakirjanduse arengule. Samas on näiteid ka

sellest, et vihakõnet on võimalik piirata ka ilma vastava seadusandliku raamistiku olemasoluta: seoses COVID-19 levikuga kevadel 2022 suleti Eesti Terviseameti otsusega vaktsineerimisvastast informatsiooni levitav sait koroonavabaeesti.ee.

Eestis ajakirjanikke ei litsenseerita, ajakirjanikke tööd reguleerivad erinevad erinevad seadused. Neist olulisemad on: 1) alates 31. detsembrist 2010 on Eesti Rahvusringhäälingu seaduses eraldi lõik allikakaitse kohta ^[60], 2) Kriminaalmenetluse seadustiku § 72 näeb ette võimaluse keelduda ütluste andmisest keeldumine kutse- või muu tegevuse tõttu ^[60], 3) alates 2015-te keskpaigast on Eesti Kohtuekspertiisi Instituut kehtestanud reeglid kaitsmaks ajakirjanduslikke allikaid kriminaalmenetluse protsessis (kuni 2015 aastani oli allikakaitse reguleeritud ennekõike Eesti Rahvusringhäälingu seaduse kaudu) ^[61], 4) Avaliku teabe seadus (rakendus 15. novembril 2000) defineerib üsna täpselt erinevad juhtumid, sh ka andmete elektroonilise säilitamise, kättesaadavuse ja taaskasutamise ^[62], 5) Isikuandmete kaitse seadus kehtib alates 15. jaanuarist 2019, muuhulgas keelustab see ka ajakirjanike tegevuse ebaseadusliku jälgimise ^[63].

Eesti internetiteenuste pakkujatel ei ole kohustust toimetada ja jälgida enda poolt pakutavat sisu. Ka ei ole sellist kohustust online platvormidel. Tänapäevani (2021) on kõik platvormide poolt läbiviidud online sisu eemaldamised juhtunud tänu lugejate kaebustele. Ei ole tõendeid et online portaalid oleksid oma ajakirjanduslikku või meelelahutuslikku sisu tsenseerinud suvaliselt, ilma kohtu või pressinõukogu otsuseta. Tihti juhtub ka, et online sisu pakkujad parandavad oma eksitused tuginedes auditooriumilt saadud tagasisidele.

Interneti püsiühendus jõuab ca 90% Eesti rahvastikust (Statistikaamet, 2021) ^[64]. Internetiteenusepakkujate turukontsentratsioon on pigem kõrge: kolme teenusepakkuja vahel jaguneb 93% turust. Kevadel 2019 ostis Elisa (turu suuruselt teine telekomiteenuste pakkuja) Starmani, millele kuulus ca 20% internetiteenuste turust. Ülejäänud turuosa jaguneb STV (ca 20% turust) ja Telia (ca 54% turuosa) vahel ^[65].

Turu mitmekesisus

Muutuja mis kirjeldab turu mitmekesisust online keskkonnas on keskmise riskitasemega (54%, vastavalt 49% eelmisel perioodil). Selles valdkonna ohutegurid seonduvad ennekõike online reklaamituruga millel domineerivad globaalsed suurettevõtted Google ja Facebook. Samas tasakaalustab Google ja Facebooki domineerimisest tekkivat kõrget riskitaset reklaamiturule Eesti auditooriumi harjumus külastada uudistesaitte otse, otsimootorite abita. Mis puutub digitaalse meedia omandit, siis Eestis ei ole seadust mis sunniks avalikustama nende ettevõtete lõplikke kasusaajaid. Siiski tuleb märkida et kogu ettevõtlusega seonduvat omandit käsitlev informatsioon Eestis on elektrooniliselt kättesaadav ja need andmed on tasuta ligipääsetavad. Digimeediast rääkides on suurimaks ohuks meediapluralismile nende piirideülene sisu, ennekõike väärinfot levitavate väljaannete puhul - kõnes on RT, Sputnik, PBK jt Venemaa poolt finantseeritud väljaanded. Ehkki viidatud väljaanded on keelatud alates 2022. aasta märtsist on VPN teenuste kasutajatel nende kanalite jälgimine jätkuvalt võimalik.

Alates 1. aprillist 2020 liitusid Tarbijakaitseamet ja Tehnilise Järelevalve Amet ühtseks institutsiooniks nimega Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA). TTJA võib sekkuda meediaturul toimuvasse, kui kõnes on omandi vertikaalne kontsentratsioon. Enamikel juhtudel kui me räägime Eesti kontekstis ohust pressivabadusele on tegemist meediaomandi horisontaalse kontsentratsiooniga. Nelja suurema online portaali turukontsentratsioon on ca 70%. Suure tõenäosusega kattub see turuosa nelja suurema ajalehe auditooriumiga, kuivõrd suurem osa pabermeedia sisust peegeldatakse juba ette nendele meediamajadele kuuluvates online portalides. Online reklaamituru nelja suurima tegija turuosa on isegi suurem - ligi 90%

(i.e. Postimees Grupp, Ekspress Meedia, Google ja Facebook). Nelja suurima online platvormi auditoorium moodustab ca 80% kogu Eesti internetipublikust^[66].

Meil puudub eraldi statistika digitaalse algupärase uudisajakirjanduse (nn 'digital native') kohta. See on valdkond mis ei ole Eesti uudistemaastikul teab mis mõjukas, samas aga elujõuline ja teatud juhtudel on see saanud ka Eesti Kultuurkapitali toetusi (nt Mürileht). Need kanalid müüvad ka reklaami ja tundub et sellel meediaturu segmendil läheb päris hästi. Peavoolu poliitika jaoks on tegemist siiski olematu nähtusega ja selle üle ei arutleta - ennekõike on tegemist kultuurinähtusega. Siinkohal märgime ka, et ajakirjanikel kes sotsiaalmeedia valdkonnas tegutsevad, ei ole seadusandlikke või eneseregulatiivseid mehhanisme mis nende tööd raamistaks.

Eesti Meediaettevõtete Liidu (EML) tänaseks suurimaks eesmärgiks on populariseerida digitaalset ajakirjandust. Digitellimuste arv on suurenenud alates pandeemia algusest 2020. aasta mais. Kui 2017. aastal oli EML-i andmetel Eestis vaid umbes 7000 digitaalset tellimust, siis täna on see arv umbes 28 korda suurem, ca 200 000 digitellimust. EML loodab, et lähiaastatel suureneb see veelgi umbes 300 000 tellijani. Tellijate arvu umbes kolmekordne suurenemine võimaldaks meediaettevõtetal mõelda ärimudelile, kus suurem osa sissetulekutest tuleb auditooriumilt, mitte reklaamiandjalt. Eraldi toome välja ka, et trükimeedia tarbimine on pidevas langustrendis, heaks näiteks on siin Äripäev, mis peale pandeemia algust ilmub paberkuul vaid korra nädalas.

Poliitiline sõltumatus

Muutuja mis kirjeldab digiväljaannete poliitilist sõltumatust on samuti keskmise riskitasemega (42%, vastavalt 50% eelmisel perioodil). Kõige suuremaks murekohaks on siin ERRi organisatsiooni poliitiline sõltumatus ja rahastamise kestlikkus. Eraõigusliku meedia puhul see nii silma ei torka, sest oldakse kohanenud turu nõudmistega. ERRi rahastamismudelit ei ole Eesti Rahvusringhäälingu seaduses eraldi täpsustatud, v.a et raha tuleb riigilt (maksumaksjalt) ja reklaamimüügi õigus ERRil puudub. Ka ei sea ERRi seadus selle online portaalidele kuidagi teistsuguseid eesmärgi kui raadio- ja telekanalitele. Online keskkonnas on ERR olnud aktiivne nüüd juba rohkem kui terve kümnendi ja uute teenuste arendamine on olnud kiire (nt lisandus teenustepaketti 2020. aasta kevadel VOD kanal Jupiter). See on ka peamine põhjus, miks eraomandil põhinevate kanalite esindajad (EML) on seadnud kahtluse alla avaliku raha kasutamise otstarbekuse ERRi online platvormidel^[67]. Seni ei ole EMLi initsiatiivi ERRi vastu seostatud poliitiliselt kallutatud huvidega.

Poliitilise reklaami avaldamist online kanalites reguleerib Reklaamiseadus. Selle jälgimine ja reguleerimine on TTJA ülesanne. Reklaamiseadus pöörab erilist tähelepanu lastekaitsele, samuti alkoholi ja online-kasiinode reklaami reguleerimisele. Poliitilise reklaami reguleerimist Reklaamiseadus eraldi ette ei näe. Ad Library teenus on Eestis kasutatav ja sellega seoses kaebusi ei ole. Ka võib online-reklaamindust käsitada Meediateenuste seaduse raamistikus, mis eeldab meediakanalite poliitilist tasakaalustatust valimiskampaania ajal. Tegelikult Meediateenuste seadus siiski ei taga erinevate poliitiliste jõudude võrdset ligipääsu kõikidele meediakanalitele.

EMLi vaatepunktist on Eestis kehtiv meediaregulatsioon mõnevõrra vananenud ja vajab uuendamist. Uuenev erameedia ärimudel näeb ette digitaalsete tellimuste suurenemist ja reklaamitulude osakaalu vähenemist. Probleem on, et sellisel kujul ei suuda nad konkureerida ERRi uudisteportali poolt tasuta pakutava sisuga. Ehkki EML esitas Euroopa Komisjonile ka vastavasisulise kaebuse juba sügisel 2020, ei ole sellele veel vastust tulnud^[68]. Vaadates Eesti auditooriumit torkab silma, et seoses hiljutise COVID-19

pandeemiaga, samuti Valgevene rändekriisiga ja sõja eskaleerumisega Ukrainas on ERRi usaldusväärsus ühiskonnas märgatavalt suurenenud, seda just entiliste venelaste seas^[69]. See on seletatav ennekõike asjaoluga, et kriisiolukorras kalduvad inimesed eelistama kanaleid mis pakuvad kohalikku ja autentset informatsiooni.

Eestis on olemas ka Riigikogu juures tegutsev Erakondade Rahastamise Järevalve Komisjon (ERJK), selle tegevus juhindub juba 1994. aastal vastu võetud Erakonnaseadusest^[70]. ERKL on tõestanud enda tõhusust erakondade varjatud kulutuste päevavalgele toomisel, sh ka online reklaamile tehtud kulutuste avastamisel^[71]. Eesti avalikus ruumis on palju arutletud ka GDPR-i reeglite üle ja Andmekaitseinspeksioon on selles osas rakendanud ka meetmeid, mis peaks ennetama sensitiivsete isikuandmete lekkimist kolmandatele osapooltele^[72].

Sotsiaalne kaasavus

Sotsiaalse kaasavuse valdkonnas on risk meediapluralismile keskmine (39%, vastavalt 45% eelmisel perioodil). Vastavalt Eurostati andmetele (2019) evib umbes 62% Eesti elanikkonnast peamisi digioskuseid. Umbes 29% elanikkonnast on digioskused kehvapoolsed^[73].

Peamine vihakõne reguleerimist põhjendav argument pärineb Eesti põhiseadusest, peatükk II: Põhiõigused, vabadused ja kohustused^[74]. Igapäevatoos rakendavad vihakõne vastaseid meetmeid kõik suuremad Eesti online portaalid, kes on palganud toimetajad jälgima ja vajadusel ka kommentaariumis toimuvasse sekkuma. Üldiselt oldakse teadlikud, et ähvardused, rassism ja pettused online keskkondades on kohtulikult karistatavad ja võivad teatud juhtudel olla ka karistatavad kriminaalkorras (nt tapmisähvarduse tegemine). Nn vihakõneseaduse eelnõu esitas Riigikogule arutamiseks Reformierakond juba 2020. aastal. Selle üle on Eesti avalikkuses palju vaieldud, kuid tänaseni valitseb selle suhtes teatav umbusk, eriti seoses sõnavabadusele antavate garantiide puudulikkusega. Nende arutelude ummikusse jooksmise tõttu on ka vihakõne seaduse menetlemine Riigikogus takerdunud.

Teadlikkus väärinfoga seotud riskidest on Eesti avalikkuses hea, seda ennekõike seoses olukorraga 1) sõjaga Ukrainas, ning varasemast seoses 2) Valgevene-Poola piiril toimunud põgenikekriisiga ning 3) COVID-19 pandeemiaga kaasnenud vandenõuteooriatega. Kõik nimetatud teemad on järjest suurendanud Eesti ühiskonna teadlikkust väärinfoga kaasnevatest ohtudest ja tundub ka et just seetõttu on ERRi venekeelne kanal ETV+ saanud venekeelse auditoriumi seas järjest populaarsemaks. Vajadus operatiivse ja tõese info järele on kasvatanud ETV+ kanali populaarsust määral, mis oleks olnud mõeldamatu aastatel 2018 ja 2019^[75].

Rääkides väärinfovastasest võitlusest on võimalik esile tõsta mitmeid algatusi. Esile tuleks tõsta Tallinnas paiknevat NATO küberkaitsekoostöö keskust^[76], samuti Kaitseliidu monitoringurobotit Propamon, mis tegutseb Vene propaganda kaardistamisega portaalil Propamon.ee. Ka on Ekspress Meedial oma faktikontrolli meeskond, mis töötab igapäevaselt uudisteportaalil Delfi.ee. Lisaks väärivad tunnustust ka veebikonstaablid, kes jälgivad noorema generatsiooni seas populaarseid sotsiaalmeedia platvorme. Veebikonstaablid on sisuliselt politseinikud kes töötavad internetis ja jälgivad et online suhtluses ei solvataks ja ähvardataks. Samuti menetlevad veebikonstaablid ka vastavasisuliselt avaldusi^[77]. Juhul kui korrariikumine leiab kinnitust, menetletakse juhtumeid vastavalt seadusele. Tundub, et veebikonstaablite töö on väike mõju online-auditoriumi arusaamisele sellest, et elektroonilised solvangud on sama mõjusad ja reaalsed kui n-ö päriselus tehtud avaldused.

5. Järeldused

Võrreldes 2021. aasta Eesti meediapluralismi monitori tulemusi varasemate aastatega tuleb tunnistada, et riskivaldkonnad on jäänud samaks: 1) meediaturu mitmekesisus ja 2) sotsiaalne kaasavus. **Meediaturu mitmekesisuse vaates** on kriitilisteks valdkondadeks meediaomandi läbipaistvus ja uudistemeedia kontsentratsioon. Ka teised selle valdkonna muutujad (meedia elujõulisus, online platvormide turukontsentratsioon ja konkurents, meediasisu kaitstus omanike- ja kommertsmõjude eest) on suhteliselt kõrge riskihinnanguga. Ennekõike tuleneb see asjaolust, et Eesti meediaturg toimib peamiselt isereguleeruvana, kui jätta kõrvale üldine raamistik mille kehtestavad Meediateenuste seadus, Eesti Rahvusringhäälingu seadus, Reklaamiseadus ja veel mõned seadused. Ka tuleb esile tõsta, et a) aasta-aastalt on suurenenud meediaomandi horisontaalne- ja vertikaalne kontsentratsioon, b) Eestis on üldiselt tugev munitsipaalmeedia traditsioon, mis pakub parteidele tihti avaliku raha eest võimalusi oma sõnumite levitamiseks ja c) sõda Ukrainas, migratsioonikriis Valgevene-Poola piiril ning COVID-19 pandeemia on tekitanud vajaduse tegeleda väärinfo leviku piiramise ja selle tagajärgedega.

Positiivse trendina on paljud eksperdid (mh ka Eesti Meediaettevõtete Liidu esindajad) välja toonud digitellimuste arvu kiire tõusu. See tähendab ennekõike Eesti meediatööstuse muutuvat ärimudelit, kus digitellimustest saadav tulu peaks perspektiivis muutuma olulisemaks reklaamituludest.

Soovitused

- Eesti meediapoliitika kujundajad peaksid pöörama tähelepanu mediaregulatsiooni kaasajastamisele, ennekõike meetmetele, mis toetavad turu mitmekesisuse arengut. Peamiselt tähendab see vajadust parendada regionaalse meedia turupositsiooni.
- Eesti ajakirjanike töötingimused ja nende parendamine on väljakutse, eriti maakondliku meedia väljaannetele.
- Järjest rohkem ähvardatakse ajakirjanikke strateegiliste hagidega üldsuse osalemise vastu (inglisk. nn SLAPP juhtumid). Enamikel juhtudel jäävad need ähvardused ajakirjanduses kajastamata ja üldsus ei ole teadvustanud nende juhtumite ohtlikkust sõnavabadusele.
- Munitsipaalmeedia väljaannetele tuleks kehtestada reklaamimüügi keeld - potentsiaalselt suunaks see meede reklaamiraha kohalikule eraõiguslikule meediale.
- Kiiremas korras tuleks maksustada globaalsete piiriüleste internetiplatvormide (Google ja Facebook) poolt Eesti turul reklaami müügist saadav kasum. Tänapäevase seisuga korjavad need ettevõtted rohkem kui poole siinsel reklaamiturul ringlevast rahast ilma et nad saadud tuludelt makse maksaksid.

Sotsiaalse kaasavuse valdkonnas on suurimaks riskivaldkonnaks **juurdepääs kohalikule- ja regionaalsele meediale** (riskitase 63%). Eesti riik ei toeta kohalikku meediat. Nn kogukonnameedial ei ole Eestis ka eraldi juriidilist staatust, mis ei võimalda neil ka toetusi küsida. See tähendab paljudel juhtudel nende vaikset hääbumist või võtavad suuremad meediaettevõtted (nt Postimees Grupp) elujõulisemad kohalikud väljaanded lihtsalt üle. Sotsiaalse kaasavuse valdkonnas juhime tähelepanu ka asjaolule, et **kaitstust vihakõne eest kirjeldava riskiindeksi väärtus** on 54%. See valdkond väärrib tähelepanu, kuivõrd vihakõne teemal on 2021. ja 2022. aastal palju räägitud, mis sest et seaduseelnõu edasine arutamine enne uue Riigikogu koosseisu valimist 2023. aasta märtsis on vähetõenäoline.

Soovitused:

- Lisaks regionaalse meediale, peaksid meediapoliitika kujundajad pöörama tähelepanu ka kogukondliku meedia arendamisele ja toetamisele. Uuendatud meediapoliitikas peaks taolistel meetmetel olema kindel koht.
- Kuigi meediapädevuse õpetamine kõikidel tasanditel (lasteaiast ja koolist kuni pensionärideni välja) on tänase haridussüsteemi üks prioriteete, on see protsess poliitilistel põhjustel aeglustunud. On oluline, et uus meediapädevuse arendamise programm valmiks ja kiidetaks heaks võimalikult kiiresti.

Mis puutub digitaalse meediapluralismi arengut, on näha et suuremad riskimäärad on **poliitilise sõltumatuse** ja **туру mitmekesisuse** valdkondades. Siin on kaks kriitilise tähtsusega valdkonda mida tuleks eraldi rõhutada: 1) suurte rahvusvaheliste digiettevõtete mittemaksustamine on probleem ja lahendus sellele probleemile saab tulla ainult EL-i tasandi seadusloomest ning 2) võitlus väärinformatsiooni levikuga ja faktikontrolli praktikate juurutamine on muutunud oluliseks nii era- kui ka avalik-õigusliku meedia töös. Seda tänu mitmetele asjaoludele, millest olulisemad on sõda Ukrainas, COVID-19 pandeemia ning pagulaskriis Valgevene-Poola piiril.

Soovitused:

- Eraõigusliku meedia digitellimuste kiire kasv on muutmas selle reklaami müügil põhinevat ärimudelit. See omakorda survestab ERRi online uudisteportaali (ja ka selle VOD funktsiooniga sotsiaalplatvormi Jupiter) oma toimeloogikat teatud määral muutma. Uuel ERRi juhatuse esimehel on teatud moraalne väljakutse selle probleemiga tegeleda.
- Vihakõne reguleerimine tundub olevat väljapääsmatu nn platvormipõhises ühiskonnas. Kuigi vihakõnet reguleeriva seaduseelnõu arutelu on selle praegusel kujul Riigikogus hangunud, on oluline et küsimus vihakõne defineerimisest ei jääks lahenduseta ja et uus, 2023. aasta Riigikogu koosseis sellega edasi tegeleks.

6. Märkused

- [1] Statistikaamet, Rahvaloendus.ee 01.06 2022 "Rahvaloendus: Eesti rahvaarv ja eestlaste arv on kasvanud", <https://rahvaloendus.ee/et/uudised/rahvaloendus-eesti-rahvaarv-ja-eestlaste-arv-kasvanud>
- [2] Statistikaamet 25.03 2022 "Valitsemissektori eelarve puudujääk on oluliselt vähenenud, võlatase stabiilne", <https://www.stat.ee/et/uudised/valitsemissektori-volg-ja-eelarve-defitsiit-2021>
- [3] Eesti Pank 21.12 2021 "The high rate of inflation should abate in the second half of next year", <https://www.eestipank.ee/en/press/high-rate-inflation-should-abate-second-half-next-year-21122021>
- [4] ERR, 14 January 2021, "Ratas' government officially resigns", <https://news.err.ee/1608073327/ratasgovernment-officially-resigns> Vt ka ERR, 15 January 2021, "Kallas: coalition agreement will be general", <https://news.err.ee/1608073864/kallas-coalition-agreement-will-be-general>
- [5] Statistics for digital subscribers 2021 (without Postimees Group), <https://meedialiit.ee/statistika/statistika-2021/>
- [6] Media Services Act, Riigi Teataja, Passed 16.12.2010. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/511012019003/consolide/current> § 2. Application of Act, (6) The provisions of this Act concerning video-sharing platforms apply to the video-sharing platform operator. § 3-1. Application of the Information Society Services Act. § 4. Media service, /.../ A video-sharing platform means an information society service within the meaning of the Information Society Services Act or a dissociable section thereof, where the main purpose of or an essential functionality of te service is to provide, to the general public through electronic communications networks, informative, educational or entertaining programmes, user-generated videos or both, for which the video-sharing platform operator does not have editorial responsibility and the organisation of which is determined by the video-sharing platform operator, including by automatic means or algorithms, in particular by displaying, tagging and sequencing of content. § 5-1. Video-sharing platform operator: A video-sharing platform operator may be a legal or natural person.; Also: Chapter 2, Principles of Action of Media Service Provider and Video-sharing Platform.
- [7] The Statute of the Consumer Protection and Technical Regulatory Authority, Riigi Teataja, Passed 28.06 2021. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113122018008?leiaKehtiv>
- [8] ERR 22.03 22 "Survey: Trust in Estonian media growing", <https://news.err.ee/1608540526/survey-trustin-estonian-media-growing>
- [9] ERR 13.04 2022 "ISS chief: Ukraine war not led to worsened domestic situation in Estonia", <https://news.err.ee/1608563518/iss-chief-ukraine-war-not-led-to-worsened-domestic-situation-in-estonia>, see also ERR 27.03 2022 "Tarmu Tammerk: ERR's coverage of the war in Ukraine", <https://news.err.ee/1608545314/tarmu-tammerk-err-s-coverage-of-the-war-in-ukraine>
- [10] ERR 16.03 2022 "Estonian tech regulator to restrict access to seven Russian websites", <https://news.err.ee/1608533494/estonian-tech-regulator-to-restrict-access-to-seven-russian-websites>
- [11] ERR 25.05 2022 "Four Russian TV channels banned from Estonian airwaves", <https://news.err.ee/1608512162/four-russian-tv-channels-banned-from-estonian-airwaves>
- [12] Eesti Kaitsepolitsei Aastaraamat 2021-2022, https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/Aastaraamat-2020-2021.pdf
- [13] Penal Code, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/502062021003/consolide> "Defamation or insulting a person enjoying international immunity or of a family member of a such person is punishable by a pecuniary punishment or up to two years' imprisonment (Penal Code, § 247). Also § 275: Insult to a representative of state authority protecting public order in connection with performance of his or her official duties is punishable by a fine of up to 300 fine units or by detention.

- [14] Estonian salary portal, https://www.palgad.ee/palgainfo/ajakirjandus-trukindus-jameedia/ajakirjanik?res_lang=1 (27.03 2022) and <https://palgad.stat.ee/> The problem is that there is data only on the situation in two biggest cities, Tallinn and Tartu. It is likely that the average salary of journalists working elsewhere in Estonia is somewhat smaller.
- [15] Jefimov, L.M. (2022). Üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid ja hagiävardused uurivate ajakirjanike tööpraktikas, Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool, Balti Filmi, Meedia ja Kunstide Instituut, juhendaja Külli-Riin Tigasson.
- [16] Judit Bayer, Petra Bárd, Lina Vosyliute, Ngo Chun Luk (2021) "Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP) in the European Union. A Comparative Study", EU-CITZEN: ACADEMIC NETWORK ON EUROPEAN CITIZENSHIP RIGHTS, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/slapp_comparative_study.pdf In relation to Estonia see p. 180, an interview with Karmen Turk.
- [17] Vastavalt: Eesti Meediaorganisatsioonide Liit, www.meedialiit.ee ja Avaliku Sõna Nõukogu <https://www.asn.org.ee/english/index.html>
- [18] The Constitution of the Republic of Estonia 1992, 26, 349; <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide>
- [19] Riigi Teataja, Public Information Act, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/514112013001/consolide/current>
- [20] Riigi Teataja, Personal Data Protection Act, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523012019001/consolide>
- [21] ERR 13.05 2021 Merilin Pärli "Analüüs. Avalik riigivalitsemine ähvardab minevikuks saada" / "Analysis. The public tradition of governance seems to be fading away", <https://www.err.ee/1608208510/analuusavalik-riigivalitsemine-ahvardab-minevikuks-saada>
- [22] ERR 15.02 22 "Center Party doesn't support whistleblower act without amendments", <https://news.err.ee/1608500708/center-party-doesn-t-support-whistleblower-act-without-amendments>
- [23] Riigi Teataja, Anti-corruption Act, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/521082014007/consolide/current>
- [24] ERR 10.12 2021 "Report: Human rights in Estonia have deteriorated over last 2 years", <https://news.err.ee/1608431885/report-human-rights-in-estonia-have-deteriorated-over-last-2-years> See also comment by Egert Rünne, the executive director of HR Estonia "New report: human rights situation has deteriorated", <https://humanrights.ee/en/2021/12/inimoigused-2022/> and full report for 2021 here: <https://humanrights.ee/en/materials/inimoigused-eestis-2022/>
- [25] ERR 13.05 2021 "EKRE is expecting compromise from coalition regarding hate speech law", <https://news.err.ee/1608211048/ekre-is-expecting-compromise-from-coalition-regarding-hate-speech-law>, see also ERR 17.11 2020 "Estonia one of two EU countries not to criminalize hate speech", <https://news.err.ee/1159938/estonia-one-of-two-eu-countries-not-to-criminalize-hate-speech>
- [26] ERR 18.11 2020 "Estonia one of two EU countries not to criminalize hate speech", <https://news.err.ee/1159938/estonia-one-of-two-eu-countries-not-to-criminalize-hate-speech> ERR 31.10 2020 "European Commission launches infringement proceedings against Estonia", <https://news.err.ee/1153405/european-commission-launches-infringement-proceedings-against-estonia>
- [27] Vt Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Amet, <https://ttja.ee/>
- [28] Riigi Teataja, 28.06 2021, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti põhimäärus / The Statute of the Consumer Protection and Technical Regulatory Authority, <https://www.riigiteataja.ee/akt/113122018008?leiaKehtiv> For the areas of responsibility see "§ 3. Ameti tegevusvaldkonnad".
- [29] Media Services Act, Riigi Teataja, Passed 16.12.2010. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/511012019003/consolide/current> § 2. Application of Act, (6) The provisions of this Act concerning video-sharing platforms apply to the video-sharing platform operator.

§ 3-1. Application of the Information Society Services Act. § 4. Media service, /.../ A video-sharing platform means an information society service within the meaning of the Information Society Services Act or a dissociable section thereof, where the main purpose of or an essential functionality of the service is to provide, to the general public through electronic communications networks, informative, educational or entertaining programmes, user-generated videos or both, for which the video-sharing platform operator does not have editorial responsibility and the organisation of which is determined by the video-sharing platform operator, including by automatic means or algorithms, in particular by displaying, tagging and sequencing of content. § 5-1. Video-sharing platform operator: A video-sharing platform operator may be a legal or natural person.; Also: Chapter 2, Principles of Action of Media Service Provider and Video-sharing Platform.

- [30] Commercial Code, Riigi Teataja, Passed 15.02.1995, RT I 1995, 26, 355 Entry into force 01.09.1995, § 22. Maintenance of commercial register and judicial proceedings, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521032022002/consolide>
- [31] Media Services Act, Riigi Teataja, Entry into force 16.01.2011, in part 01.07.2011, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/511012019003/consolide/current>
- [32] ERR 28.03 2021 "Digital giants robbing media houses of advertising revenue", <https://news.err.ee/1608158068/digital-giants-robbing-media-houses-of-advertising-revenue>, for a comparative insight see also Kantar Emor 14.05 2019 "Facebook ja Google neelasid 13 miljonit eurot Eesti reklaamiraha" / Facebook and Google took 13mln € Estonian advertising money, <https://www.kantaremor.ee/pressiteated/facebook-ja-google-neelasid-13-miljonit-eurot-eesti-reklaamiraha/>
- [33] Palgad.ee, salary information for journalism, media and print press, https://www.palgad.ee/palgainfo/ajakirjandus-trukindus-ja-meedia/ajakirjanik?res_lang=1
- [34] Riigi Teataja, Tööseadus / Employment Contracts Act, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506042022003/consolide>
- [35] The Code of Ethics of the Estonian Association of Journalists, <https://www.eal.ee/eetika.html>
- [36] The Code of Ethics of Estonian Journalism, <https://meedialiit.ee/eetikakoodeks/>
- [37] Riigi Teataja, Advertising Act / Passed 12.03.2008, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/515032016001/consolide/current>
- [38] Riigi Teataja, Public Procurement Act / Passed 14.06.2017, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/505092017003/consolide/current>
- [39] ERR 31.12 2021 "Parties' local elections quarterly reports yield some unusual expenses", <https://news.err.ee/1608452225/parties-local-elections-quarterly-reports-yield-some-unusual-expenses>
- [40] Estonian Public Broadcasting Act, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/528022022001/consolide>
- [41] ERR 18.01 2022 "ERR chief: Public broadcaster one of most underfunded in Europe", <https://news.err.ee/1608469550/err-chief-public-broadcaster-one-of-most-underfunded-in-europe> See also ERR 03.12 2021 "ERR: Culture minister confirmed that TV house funds would not be taken away", <https://news.err.ee/1608424643/err-culture-minister-confirmed-that-tv-house-funds-would-notbe-taken-away>
- [42] ERR 23.03 2022 "ERR starts competitive process for next board chair", <https://news.err.ee/1608541027/err-starts-competitive-process-for-next-board-chair>
- [43] ERR 18.01 2022 "ERR chief: Public broadcaster one of most underfunded in Europe", <https://news.err.ee/1608469550/err-chief-public-broadcaster-one-of-most-underfunded-in-europe>
- [44] Riigi Teataja, Estonian Public Broadcasting Act, § 5. Functions of Public Broadcasting, section 8, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/528022022001/consolide#para5>
- [45] In Estonia, the Russian minority can be divided into Estonian speaking and Russian speaking. The Russian-speaking part of the minority tends to consult Russian media.

- [46] Riigi Teataja, Estonian Public Broadcasting Act, § 5. Functions of Public Broadcasting, section 1, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/528022022001/consolide#para5>
- [47] Riigi Teataja, Media Services Act, § 23. Access of persons with disabilities to audiovisual media services, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514032022003/consolide#para23>
- [48] Estonian Parliament's homepage Riigikogu.ee 16.02 2022, "The Riigikogu passed amendments to the Media Services Act", <https://www.riigikogu.ee/en/sitting-reviews/the-riigikogu-passed-amendments-to-the-media-services-act/#:~:text=The Riigikogu passed two Acts,Union Audiovisual Media Services Directive. See also Riigi Teataja, Media Services Act 09.03 2022 edition,https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514032022003/consolide>
- [49] ERR 01.03 2022 "ETV otsesaadetele saab nüüd valida automaatsubtiitraid" / ETV's transmissions allow to select automatic subtitles, <https://www.err.ee/1608516170/etv-otsesaadetele-saab-nuud-validaautomaatsubtiitraid>
- [50] Riigi Teataja, Gender Equality Act, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013038/consolide/current>
- [51] Eesti Rahvuringhäälingu Arengukava 2021-2024 / The ERR's Development Plan for 2021-2024, <https://info.err.ee/1060584/eesti-rahvuringhaalingu-arengukavad>
- [52] Media Literacy Index is administered by the Open Society Institute Sofia since 2017, <https://osis.bg/?p=3356&lang=en>, report for 2021 can be found here: <https://osis.bg/?p=3750&lang=en>
- [53] Eesti elukestva õppe strateegia 2020 / Estonian strategy for life-long learning 2020, Ministry of Education, <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>
- [54] The list of digital skills to be developed can be found from the Ministry of Education's homepage, https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_arengukavade_ja_programmide_2019._aasta_taitmise_analys.pdf, see also for the ministry's audit in 2019: https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_tulemusaruanne_2019.pdf
- [55] ERR 13.05 2021 "EKRE is expecting compromise from coalition regarding hate speech law", <https://news.err.ee/1608211048/ekre-is-expecting-compromise-from-coalition-regarding-hate-speech-law>; see also: ERR 18.11 2020 "Estonia one of two EU countries not to criminalize hate speech", <https://news.err.ee/1159938/estonia-one-of-two-eu-countries-not-to-criminalize-hate-speech> and ERR 31.10 2020 "European Commission launches infringement proceedings against Estonia", <https://news.err.ee/1153405/european-commission-launches-infringement-proceedings-against-estonia>
- [56] ERR 30.03 2020 "Survey: ERR most trusted news source during emergency situation", <https://news.err.ee/1070435/survey-err-most-trusted-news-source-during-emergency-situation> ERR 20.03 2022 "Survey: Trust in Estonian media growing", <https://news.err.ee/1608540526/surveytrust-in-estonian-media-growing>
- [57] Dirk Voorhoof, Strasbourg Observers, 18 June 2015, "Delfi AS v. Estonia: Grand Chamber confirms liability of online news portal for offensive comments posted by its readers", <https://strasbourgobservers.com/2015/06/18/delfi-as-v-estonia-grand-chamber-confirms-liability-of-online-news-portalforoffensive-comments-posted-by-its-readers/>, see also https://www.riigiteataja.ee/failid/delfi_as_vs._eesti_sk_loplik_2.pdf
- [58] ERR 10.12 2021 "Report: Human rights in Estonia have deteriorated over last 2 years", <https://news.err.ee/1608431885/report-human-rights-in-estonia-have-deteriorated-over-last-2-years>
- [59] <https://www.riigiteataja.ee/akt/121122010001>
- [60] <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/527012016001/consolide>
- [61] <http://www.ekei.ee/et/uudised/eelnou-paneb-paika-allikakaitse-pohimotted>
- [62] <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/522032022002/consolide/current>

- [63] https://www.riigiteataja.ee/en/compare_original/523012019001
- [64] Statistics Estonia, 23.04 2021 "Eesti inimesed on interneti kasutuse poolest langenud Euroopa keskmike sekka" ("Estonians among the average of the European internet users"), <https://www.stat.ee/et/uudised/eesti-inimesed-interneti-kasutuse-poleest-langenud-euroopa-keskmike-sekka>
- [65] [https://digital-agenda-data.eu/charts/analyse-one-indicator-and-compare-countries#chart={"indicator-group":"broadband","indicator":"bb_ngacov","breakdown":"total_pophh","unitmeasure":"pc_hh_all","refarea":\["AT","BE","BG","HR","CY","CZ](https://digital-agenda-data.eu/charts/analyse-one-indicator-and-compare-countries#chart={)
- [66] Turu Uuringute AS (Market Research Company) "Public opinion and the defense of the state 2019", http://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/avalik_arvamus_ja_riigikaitse_marts_2019.pdf
- [67] ERR 08.09 2020 "Private media enterprises file ERR complaint with European Commission", <https://news.err.ee/1132328/private-media-enterprises-file-err-complaint-with-european-commission>
- [68] Kõnno, A. (2021). Digital culture report 2020. Mapping the Estonian digital culture anno 2020: challenges for policymaking, Available at: www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/158532
- [69] ERR 22.03 2022 "Survey: Trust in Estonian media growing", <https://news.err.ee/1608540526/surveytrust-in-estonian-media-growing>
- [70] The Political Parties Financing Surveillance Committee: <http://www.erjk.ee/en>
- [71] ERR 22.01 2021 "Coalition plans to increase transparency in political processes", <https://news.err.ee/1608082657/coalition-plans-to-increase-transparency-in-political-processes>
- [72] For the reference, see a press release from 5 January 2018, "Don't panic! How to be compliant with the new GDPR in 5 steps", <https://www.aki.ee/en/news/dont-panic-how-be-compliant-new-gdpr-5-steps> and a short overview of the activities of Estonian Data Protection Inspectorate and recommendations for year 2019 here: https://www.aki.ee/sites/default/files/EU/EU/introduction_to_edpis_annual_report_of_2018.pdf The list of annual reports in Estonian is here: <https://www.aki.ee/en/inspectorate/annual-reports>
- [73] Eurostat, Individuals' level of digital skills: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_sk_dskl_i&lang=en
- [74] The Constitution of Estonia, chapter 45 (Freedom of speech), <https://pohiseadus.ee/sisu/3516>
- [75] ERR 03.03 2021, Ragne Kõuts-Klemm "Of Covid information in the Russian-speaking community", <https://news.err.ee/1608129124/ragne-kouts-klemm-of-covid-information-in-the-russian-speakingcommunity>; see also ERR 12.04 2022 "Survey: Kremlin channels lose significance with Russianspeakers in Estonia", <https://news.err.ee/1608562720/survey-kremlin-channels-lose-significance-withrussian-speakers-in-estonia>
- [76] <https://mil.ee/uksused/nato-kuberkaitsekoostoo-keskus/>
- [77] <https://www.politsei.ee/et/veebipolitseinikud>

7. Viited

Reklaamiseadus, Riigi Teataja, vastu võetud 12.03.2008. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/515032016001/consolide/current>

Korruptsioonivastane seadus, Riigi Teataja, vastu võetud 06.06.2012. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/521082014007/consolide/current>

Bayer, J., Bárd, P., Vosyliute, L., Luk, N.G (2021) Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP) in the European Union. A Comparative Study, EU-CITIZEN: ACADEMIC NETWORK ON EUROPEAN CITIZENSHIP RIGHTS. Available at:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/slapp_comparative_study.pdf

Eesti Ajakirjanike Liidu eetikakoodeks. Aadressil: <https://www.eal.ee/eetika.html>

Eesti ajakirjanduseetika koodeks, Pressinõukogu, Eesti Meediaettevõtete Liit. Aadressil:

<https://meedialiit.ee/eetikakoodeks/>

Äriseadustik, Riigi Teataja, vastu võetud 15.02.1995. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521032022002/consolide>

Eesti Vabariigi Põhiseadus, peatükk 45 (sõnavabadus). Aadressil: <https://pohiseadus.ee/sisu/3516>

Töölepingu seadus, Riigi Teataja, vastu võetud 17.12.2008. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506042022003/consolide>

Eesti Rahvusringhäälingu seadus, Riigi Teataja, vastu võetud 18.01.2000. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/528022022001/consolide>

Eesti elukestva õppe strateegia 2020, Haridus- ja teadusministeerium. Aadressil:

<https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

Soolise võrdõiguslikkuse seadus, Riigi Teataja, vastu võetud 07.04.2004. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013038/consolide/current>

Jefimov, L.M. (2022) Üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid ja hagiähvardused uurivate ajakirjanike tööpraktikas. Bakalaureusetöö, Tallinna Ülikool / Strategic Lawsuits Against Public Participation and Legal Threats in the Work Practice of Investigative Journalists. A BA work, Tallinn University.

Kõnno, A. (2021) Digikultuuri raport 2020: poliitikakujundamise väliakutsed. Aadressil:

www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/158532

Meediateenuste seadus, Riigi Teataja, vastu võetud 16.12.2010. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/511012019003/consolide/current>

Isikuandmete kaitse seadus, Riigi Teataja, vastu võetud 12.12.2018. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523012019001/consolide>

Karistusseadustik, Riigi Teataja, vastu võetud 06.06.2001. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/502062021003/consolide>

Avaliku teabe seadus, Riigi Teataja, vastu võetud 15.11.2000. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/514112013001/consolide/current>

Riigihangete seadus, Riigi Teataja, vastu võetud 14.06.2017. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/505092017003/consolide/current>

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti põhimäärus, Riigi Teataja, vastu võetud 28.06.2021. Aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/113122018008?leiaKehtiv>

LISA I. MEESKOND

Eesnimi	Perenimi	Ametikoht	Institutsioon	MPM2022 CT juht
<i>Andres</i>	<i>Kõnno</i>	<i>lektor</i>	<i>Tallinna Ülikool</i>	X

LISA II. EKSPERTIDE KOGU

Meediapluralismi monitoris (MPM) osalenud ekspertgrupi liikmed on tunnustatud meediavaldkonnas tegutsevad spetsialistid. Ekspertgrupi liikmete ülesandeks oli kommenteerida 16 muutujat 200st, mis on 2021. aasta MPMi poolt vaadeldud muutujate koguarv. Nende kommentaaride ülesandeks on muuta MPM võimalikult tasakaalustatuks olemuselt subjektiivsete muutujate vaates. Siiski, MPMi lõppraport ei peegelda kuidagi nende ekspertide isiklikke vaateid. Ennekõike peegeldab raport selle koostanud meeskonna arusaamu Eesti meediasüsteemist.

Eesnimi	Perenimi	Ametikoht	Institutsioon
<i>Helle</i>	<i>Tiikmaa</i>	<i>esimees</i>	<i>Eesti Ajakirjanike Liit</i>
<i>Tarmu</i>	<i>Tammerk</i>	<i>meediaeetika nõunik</i>	<i>Eesti Rahvusringhääling</i>
<i>Ragne</i>	<i>Kõuts</i>	<i>professor</i>	<i>University of Tartu</i>
<i>Peeter</i>	<i>Sookruus</i>	<i>meedia- ja kommunikatsiooniekspert</i>	<i>Tarbijakaitse- ja tehnilise järelevalve amet</i>
<i>Andres</i>	<i>Jõesaar</i>	<i>dotsent</i>	<i>Tallinna Ülikool</i>
<i>Andres</i>	<i>Tarto</i>	<i>meediateenuste ekspert</i>	<i>Eesti Interneti Sihtasutus</i>

Uurimisprojekti raport
Väljaanne -
juuli 2022

doi:10.2870/11532
ISBN:978-92-9466-276-7
QM-08-22-236-ET-N

Publications Office
of the European Union

